

OSLOMET

Oddveig Marie Ørjansen Brenno

Hasteflytting i barnevernet i et maktperspektiv

Hva kjennetegner den makten barnevernet i Norge har i saker som omhandler akutt omsorgsovertakelse, og hva setter grenser for denne makten?

**Veileder:
Hans Wiggo Kristiansen**

**Masteroppgave i barnevern
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 2021

Forord

Denne studien er inspirert av min bakgrunn som sosionom og mine erfaringer knyttet til fagfeltet. Å studere makt i barnevernet har vært en utfordrende reise både faglig og personlig. Det har vært fascinerende, spennende og lærerikt. Fascinerende fordi jeg hele tiden ser nye sider av maktbegrepet og hvordan makten viser seg stadig på nye måter i ulike kontekster. Utfordrende fordi jeg selv har måtte forholde meg til den makten jeg innehar i ulike roller i barnevernet. Har jeg vært ydmyk til den makten som ligger i rollen min, eller har jeg i noen situasjoner vært for autoritær? Jeg har flere ganger tenkt gjennom ulike situasjoner jeg har vært en del av og hvordan jeg kan ha fremstått for andre. Det har vært lærerikt og spennende, men også slitsomt å skrive denne masteroppgaven. Jeg skal ikke legge skjul på at jeg ved flere anledninger har vurdert at dette «dropper» jeg og har tenkt at «dette er ikke noe for meg». I det neste øyeblikket har jeg fått ny motivasjon og nye ideer. Det har til tider blitt altoppslukende og resten av livet har stått på vent. Men jeg er utrolig fornøyd med at jeg har fått gjennomført dette løpet.

En spesiell stor takk til min kunnskapsrike veileder Hans Wiggo Kristiansen. Jeg må nok ærlig innrømme at denne oppgaven ikke hadde vært det den er i dag om det ikke hadde vært for deg. Du har kommet med konstruktive tilbakemeldinger, som har hjulpet meg der jeg har stått fast. Gode refleksjoner rundt tema og det viktigste du har motivert meg til er at jeg skulle klare å komme i mål. Tusen takk!

Jeg vil takke foreldrene mine for at de har vartet opp med god mat og støttende samtaler når jeg har tatt turen hjem til dere for å skrive. Takk for at dere alltid har troen på meg!

Takk til min oppmuntrende søster Eline som har hjulpet meg i prosessen.

Siste, men ikke minst vil takke min kjære samboer Fred som har vært støttende i mine «humørsvingninger» i denne perioden.

Oslo, November 2021

Oddveig Marie Ørjansen Brenno

Sammendrag

Denne oppgaven har som mål å bidra med kunnskap om maktbegrepet innenfor barnevernsfeltet knyttet til hasteflyttinger, og hva som kjennetegner makten barnevernet innehar og hvordan den kommer til syne. Dette har blitt sett opp mot hva som kan sette grenser for makten barnevernet utøver med fokus på media sin rolle og den Europeiske menneskerettighetsdomstolen.

Problemstillingen i oppgaven er *hva kjennetegner den makten barnevernet i Norge har i saker som omhandler akutt omsorgsovertakelse, og hva setter grenser for denne makten*. For å svare på problemstillingen har jeg valgt en kvalitativ tilnærming, litteraturstudie. Det er blitt gjort et bredt litteratursøk i ulike databaser, både innenfor samfunnsvitenskap, sosiologi, juss og barnevernsfeltet. Målet har vært å se på hvordan litteraturen fremstiller maktbegrepet i bøker som omhandler barnevernsfeltet med fokus på tvangsparagrafer i barnevernloven. Teoriene til Max Weber og Jürgen Habermas er brukt til å kaste lys over maktbegrepet og problemstillingen.

Nøkkelord: Barnevern, akutt plasseringer, makt, Max Weber, Jürgen Habermas, motmakt, Europeiske menneskerettighetsdomstolen, media, brukervedvirkning.

Abstract

This thesis aims to contribute to knowledge of the concept of authority within the field of child protection services related to urgent relocation. It will cover what distinguishes the authority the child protection services have and how it appears. This has been set up against what could limit the authority child protective services perform with focus on the role of Media and the European Court of Human Rights.

The problem to be addressed in this master`s thesis would be what distinguish the authority child protection services in Norway holds in cases that deal with emergency placements of children, and what limits this authority. To answer this problem, a qualitative approach was chosen, literature study. Research over multiple databases was conducted, within the fields of Social Sciences, Sociology, Law and the field of child welfare. The intention has been to examine how the literature present the concept of authority in books that child welfare with a focus on the force sections in the Child Welfare Services Act in Norway. The study will aim to shed light on the concept of authority through theoretical authority perspective, with theories by Max Weber and Jürgen Habermas.

Keywords: Child Welfare, Emergency placements, Urgent relocation, Authority, Max Weber, Jürgen Habermas, Counterpower, European Court of Human Rights, Media

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1 Beskrivelse av feltet.....	8
2. Teoretisk forståelsesramme og begrepsdefinisjoner	10
2.1 Maktdefinisjon	10
2.2 Max Webers forståelse av makt.....	12
2.2.1 Webers autoritetsformer.....	12
2.2.2 Webers teori om legitimitet	14
2.3 Jürgen Habermas-makt gjennom kommunikasjon	15
2.4 Hva er forskjellen mellom makt og tvang?	17
2.5 Motmakt	19
2.6 Begrepene «akutt plassering», «hasteflytting», «omsorgspersoner» og «sak»	20
3. Metodisk tilnærming	21
3.1 Valg av litteratur og avgrensning	21
3.2 Min bakgrunn og forforståelse	24
3.3 Egen bakgrunn og forforståelse:	25
3.4 Analyse av materiell.....	26
4. Barnevernets mandat og den makt det gir	28
4.1 Barnevernets sin rolle og mandat	28
4.2 Makt i akuttparagrafer i barnevernloven	30
4.3 Akutt plassering uten samtykke av omsorgspersoner	32
4.4 Beslutninger i barnevernet	36
4.5.1 Habermas sin deliberative teori sett i akutt plassering	39
4.5 Den enkelte barnevernskonsulentens makt.....	40
5. Former for motmakt	43
5.1 Massemedia og sosiale medier	43
5.1.1 Taushetsplikten som gjemmedest	44
5.1.2 Medias rolle i konflikter mellom foreldre og barnevernet.....	47
5.2 Den europeiske menneskerettighetsdomstolen.....	49
5.2.1 Yrkesetiske grunnprinsipper- menneskerettigheter	51
5.3 Individuell og kollektiv brukermedvirkning	52
5.3.1 Kollektiv brukermedvirkning i kraft av tilhørighet til grupper.....	54
6. Avslutning	57
7. Litteraturliste	59

1. Innledning

Kronikk forfatter og advokat Geir Kjell Andersen (2019) skriver i Aftenposten en artikkel om spørsmål: Hva som er sannheten om det norske barnevernet?:

Det er kritikere som vil legge ned barnevernet. Det er ingen god løsning for sviktede barn.

Barnevernet i Norge får ofte kritikk i mediene. Aftenposten hadde nylig oppslag den ene dagen om at en rekke kommunale barneverntjenester bryter barnevernloven, den andre dagen om at foreldre flykter utenlands for å komme unna barnevernet.

Samtidig opplever det norske barnevernet skarp nasjonal og internasjonal kritikk, både fra faglig og fra folkelig hold (Andersen, 2019).

Hvorfor er makt i barnevernet et tema som er så viktig at jeg har valgt å skrive masteroppgave om det?

Barnevernet har den mest inngripende makten i vår tid mot familier med tanke på mulighet til å avgjøre om foreldre er egnet eller «gode nok» til å ha omsorg for sine barn. Videre har barnevernet makt ved å kunne forvalte et lovverk som hjemler tvangstiltak og inngripen i barnet og familien sitt privatliv. Det er en evig diskusjon om avgjørelser barnevernet har tatt i ulike situasjoner var riktige eller gale. De som ofte står frem med sitt synspunkt, mener gjerne at avgjørelsen var feil. Slike diskusjoner vil aldri bli godt belyst fra begge sider på grunn av taushetsplikten til barnevernet. Det kan til tider virke som om mennesker uansett avgjørelse ikke vil godta de avgjørelser som fattes. I flere situasjoner vil det også være mange instanser som mener barnevernet skulle ha gjort noe før. I denne oppgaven ønsker jeg derfor å se på hva som setter grenser for den makten barnevernet kan utøve.

Jeg har valgt problemstillingen:

«Hva kjennetegner den makten barnevernet i Norge har i saker som omhandler akutt omsorgsovertakelse, og hva setter grenser for denne makten?»

Men før jeg går mer inn på den, vil jeg si litt om min egen tilknytning til barnevernet og til det som er oppgavens tema.

1.1 Beskrivelse av feltet

Det å begynne å jobbe i barnevernet er og var en reise som har forandret meg som person på flere måter opp igjennom årene. Da jeg begynte å jobbe i barneverntjenesten, var det med et voldsomt engasjement og iver etter kunnskap og erfaringer. Etter hvert ble jeg, frustrert over systemet og over at jeg fikk bruke for lite tid på barna og de unge, de som barnevernet egentlig er der for. Jeg begynte å reflektere over hvorfor vi brukte mer tid i samtaler med omsorgspersonene i stedet for barnet. Hvilke synspunkter blir da vektlagt og hvem blir hørt? Hvem sin handling og hvilken informasjon blir bakgrunn for akutt plasseringer? Og ikke minst hvor mye makt man innehar som barnevernskonsulent. Er de som begynner i barnevernet som nyutdannet klar over hvor mye definisjonsmakt de har i det de skriver og vurderinger de gjør? Det var ikke jeg. Jeg har gått en lærerik vei innenfor barnevernsfeltet og er så takknemlig for all erfaring jeg har fått med meg. Jeg har sett barnevernsfeltet fra førstelinjen, som barnevernkonsulent ved barnevernvakt og miljøterapeut på barnevernsinstitusjoner. Dette gjør at jeg har et helhetsbilde av hvordan systemet er oppbygd og fungerer i praksis.

Med bakgrunn i dette, har jeg selv følt på den makten man har som barnevernsansatt, men også følt på kroppen hvilken avmakt foreldre og andre omsorgspersoner opplever. Jeg vil se på saker hvor barnevernet utøver makt overfor foreldre og hva som setter grenser for denne maktutøvelsen. Hva skal til for at barnevernet bruker sitt mandat til å flytte barn ut av foreldrehjemmet med tvang, og hvilke begrensninger er barnevernet underlagt i sin maktutøvelse?

Jeg kan si at jeg ved flere anledninger på jobb har tenkt: Hvorfor ble ikke dette barnet eller denne ungdommen flyttet før? Jeg har opplevd at barnevernet i flere saker burde ha handlet før, men at de av ulike grunner ikke har brukt den makten de har til å flytte barn ut av foreldrehjemmet med tvang.

Dette treffer meg fordi jeg på ulike måter har kjent både barnevernets makt og avmakt på kroppen. Jeg har opplevd tilfeller hvor jeg ønsket å hjelpe foreldre til å mestre oppgaven som foreldre med hjelpetiltak, der det ikke skapte en endring som var til beste for barnet. Jeg har vært i situasjoner der en ungdom forteller meg om egen oppvekst og undrer seg over hvorfor ikke barnevernet gjorde noe for dem før, og jeg har vært i situasjoner der jeg måtte vurdere hvor mye eller hvor ille det skulle bli for at det barnet eller ungdommen ikke lenger kunne bo hjemme. Det er også situasjoner der ungdommen hadde atferd som foreldrene ikke klarte å takle, for eksempel knyttet til rus, kriminalitet eller at de utsetter seg selv for farlige situasjoner. Hvor mange ganger skal barnet ruse seg, skade seg selv eller havne i arresten før barnevernet skal gripe inn? Hva er tvang og hva er hjelp/ forebygging?

Før jeg går nærmere inn på problemstillingen og redegjør for de juridiske rammene barneverntjenesten jobber innenfor, er det nødvendig å definere de viktigste begrepene og si litt om den teoretiske forståelsesrammen jeg legger til grunn i oppgaven.

2. Teoretisk forståelsesramme og begrepsdefinisjoner

Før jeg går videre, må følgende spørsmål besvares: Hva er makt og hvem har makt i situasjoner der det er snakk om akutt omsorgsovertakelse? Først vil det bli sett på ulike definisjoner på makt. Videre vil jeg se nærmere på forståelse av makt hos teoretikerne Max Weber og Jürgen Habermas og på hva som er den viktigste forskjellen mellom dem når det gjelder synet og forklaringen på makt.

2.1 Maktdefinisjon

Som sosiolog Fredrik Engelstad (1999, s.7) skriver, er makt fascinerende, men også det vanskeligste fenomenet å forstå i samfunnslivet. Makt er både synlig og usynlig, et gode og et onde, utøvet og foregrepet, ettertraktet og avskydd. Videre oppfattes makt ofte utelukkende som noe negativt, som noe vi egentlig burde klare oss uten. «Men et moderne samfunn er avhengig av at sosiale institusjoner har tilstrekkelig evne til å regulere deler av samfunnsborgernes handlinger. Uten en slik evne kan samfunnet ikke fungere. Makt er derfor klart et gode» (Engelstad, 1999, s. 11). Hva vil det si at makt er et gode i barnevernet? Det kan for eksempel, være om det kommer frem at barn utsettes for seksuelle overgrep av en omsorgsperson og barnevernet vil hasteflytte barnet for at de skal få trygge og gode oppvekstvilkår. Det vil være en maktutøvelse som er til gode for barnet. Men oppleves det som en gode for alle? Videre i oppgaven vil det komme fram at ikke alle i samfunnet opplever at makten barnevernet innehar er et gode. Det gjelder blant andre foreldre og omsorgspersoner til barn som barnevernet hasteflytter.

Makt er like gammel som menneskeheten, men dens uttrykk og funksjon er i konstant endring. Makt opererer og legitimerer seg på stadig nye måter. «Makt er et bevegelig fenomen, med kraft til å forme, omforme og vedlikeholde sosiale ordninger» (Engebretsen & Heggen, 2014, s. 13).

Det finnes flere ulike definisjoner av makt som kjente teoretiskere på ulike tidspunkt har brukt. Weber sin egen definisjon høres slik ut: «Makt er ett eller flere mennesker sjanset til å sette igjennom sin egen vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre deltakere i det

kollektive liv skulle gjøre motstand» (Weber 1971). Men hva vil det si å sette sin vilje igjennom, for eksempel i en sak som omhandler omsorgsovertakelse? Og hva slags motstand kan det være snakk om? Det kan for eksempel være når barnevernet «henter» et barn hjemme hos mor som for alt i verden ønsker at det skal bli boende hos henne, setter barnevernet gjennom sin vilje selv om andre deltakere i det sosiale samkvem, her mor, gjør motstand.

Den norske statsviteren Robert Dahl har spunnet videre på definisjonen: «A har makt over B i den grad A kan få B til å gjøre noe som B ellers ikke ville gjort». (Dahl 1957). Engelstad (1999) skriver at kommunikasjon er en stor del av makten ved at A kan påvirke B sin oppfatning ved å øke Bs kunnskap eller få B til å se sin kunnskap i et nytt perspektiv. Det kan handle om å bli oppmerksom på farer som truer eller se sammenhenger som til da har blitt oversett. Her er et eksempel: Barnevernskonsulent A opplyser mor B om at det er nødvendig at hun slutter å ruse seg dersom mor B vil unngå at barna blir flyttet. En grunn til at B følger og tar hensyn til A sin oppfatning er at hun føler seg tvunget til å slutte å ruse seg ellers vil A flytte barnet fra mor sin omsorg. Her utøver A makt nærmest ved å komme med en trussel- det vil si ved å si: Gjør som jeg sier, selv om du ikke vil det selv, hvis ikke får det konsekvenser.

Videre at A bevisst kan villedde B ved å gi et galt inntrykk av sine egne hensikter eller hindre B i å få viktige opplysninger.

Det er ikke slik at all formidling av informasjon og kunnskap utøves med makt, det er avhengig av formidlerens autonomi. Dersom A gir råd uten å vise til egen autoritet eller ønsker noe i gjengjeld, og rådene kan hjelpe B til å utvide sine handlingsmuligheter, vil det vanligvis ikke betegnes som et forhold preget av makt. Sett A er en skolerådgiver som informerer B (som er student) om ulike studiemuligheter. Maktforholdet kan forstås som at det oppstår når B har et tilbakevendende behov for informasjon fra A, slik at A kan bruke det til å opplyse og påvirke B sine handlinger (Engelstad, 1999).

2.2 Max Webers forståelse av makt

Max Webers (1864- 1920) er en tysk sosiolog og samfunnsforsker. Han har en av de mest anerkjente teoriene i samfunnsvitenskapen i hvor høy grad maktforhold er vevd inn i samfunnslivet. Webers definisjon har blitt nevnt tidligere og Hanssen et al., (2018, s. 33) har beskrevet at den handler om synlig makt. I dette ligger for eksempel forståelse av makt som en evne til å nå sine mål. Videre var det også vanlig å se på makt som en sosial relasjon, det kunne også ses på som evne til å kunne realisere sin egen vilje, selv under motstand fra andre. Med bakgrunn i denne tvetydigheten, kan makt forstås som både «makt over» og «makt til», både som herredømme over andre mennesker og som relasjoner som øker fellesskapets handlingsevner.

Engelstad (1999) skriver at Weber har et skille mellom begrepene «makt» og «herredømme» som omhandler at store deler av samfunnet er etablert, men det gjelder ikke alt. Makt slik Weber bruker begrepet, angår de forhold der legitimitet ikke spiller noen rolle, mens herredømme angår legitime relasjoner. Webers begreps-bruk kan oppleves som tung, og på bakgrunn av problemstilling jeg har valgt vil jeg videre i oppgaven bruke begrepet makt om begge hans betydninger.

2.2.1 Webers autoritetsformer

Begrepet autoritet blir ofte omtalt som legitimitet, det betyr «at maktbruken er rettmessig, på grunnlag av et prinsipp-for eksempel enighet-som både den styrende og de som blir styrt aksepterer» (Hanssen et al., 2018, s. 40). Weber har redegjort for tre ulike autoritetsformer for å vise hvordan aksepten mellom de som blir bestemt over og de som bestemmer i samfunnet fungerer. Jeg vil videre gå inn på de ulike autoritetsformene og belyse dem med eksempler på maktbruk i barnevernet.

Den første autoritetsformen er tradisjonell autoritet som bygger på at aksepten tradisjonelt har blitt oppfattet slik at den styrende hadde en «naturlig» lederposisjon. Derfor underordner befolkningen seg sin leder, fordi det alltid har vært slik. Et eksempel på dette over tid har vært

kongehuset som den naturlig øverste posisjon i landet med myndighet til å fatte beslutninger som påvirker befolkningen. Videre at lederposisjonen som oftest gikk i arv. Selv om kongehuset i dag har mistet den maktposisjonen den en gang hadde, har de en sentral symbolsk rolle.

Den andre autoritetsformen som Weber mente gjorde at innbyggere aksepterer «makt», er karismatisk autoritet. I dette ligger det at en leder får sin maktposisjon ut ifra sine egenskaper som leder og at befolkningen innordner seg det. Autoriteten er avhengig av hvor karismatisk personen er og av at en besitter evne til å mobilisere de det gjelder. Slik det er beskrevet, er det en vanskelig autoritetsform å overføre fra person til person (Hanssen et al., 2018, s. 41). Et eksempel knyttet til barnevern handler om at det kan være forskjellig fra hver enkelt barnevernsarbeider en møter og hvilke vurderinger som blir tatt. Videre kan det ligge makt i å klare å kommunisere godt, overtale og ha en god formidlingsevne og utstråling. Dette kan spille stor rolle hvem personen er i barnevernet. Det vil bli sett nærmere på dette i kapittel 4 med bakgrunn i skjønns vurderinger i barnevernet.

Den siste typen autoritetsform er legal- rasjonell autoritet som omhandler at «makt bygger på et lovverk, og at lederskapet er knyttet til de posisjoner og regler som gir myndighet ifølge det lovverket» (Hanssen et al., 2018, s. 41). Dette innebærer at befolkningen underordner seg den offentlige myndighet, som bygger sin maktutøvelse på styring av de folkevalgte og gitt av folket selv. Som offentlig ansatt besitter, en barnevernskonsulent legitim makt i kraft av legal-rasjonell autoritet.

Logisk sett går det ut på at man som offentlig ansatt, som for eksempel barnevernskonsulent, besitter legal- rasjonell autoritet med bakgrunn i at det oppfattes slik at befolkningen selv har vært med å bestemme de reglene barnevernskonsulentens jobber etter. Den myndigheten en har ut ifra politisk og administrativ posisjon i et system, er gitt av et lovverk og er ikke personavhengig som for eksempel ved karismatisk autoritet (Hanssen et al., 2018, s. 41).

2.2.2 Webers teori om legitimitet

Legitim makt en forutsetning for at store organisasjoner skal fungere. Det vil si at de som er knyttet til den forstår og oppfatter at maktforskjellen er rimelig og velbegrunnet. Weber ser på legitimitet som de overordnedes behov for å rettferdiggjøre sin stilling. De ønsker å skape «myter» rundt seg selv som skaper begrunnelser for deres stilling og hvorfor andre er forpliktet til å adlyde (Weber, 1971). Handler dette om hvordan barnevernet blir fremstilt eller hvordan det vil fremstille seg selv? Foreldre må ofte «adlyde» (gjennomføre) ulike hjelpetiltak, ellers vil barnet bli flyttet av barnevernet.

Det som preger funksjonsmåten til den legitime makten er de underordnedes aktive vilje til å adlyde. Det å adlyde blir på sett og vis selvbegrunnende. «I dette ligger ikke bare at B gjør som han blir bedt om, men også at den underordnede aktivt forgriper den overordnedes ønsker og søker å tilfredsstille dem før de er uttalt, kanskje til og med før de er klart tenkt» (Engelstad, 1999, s. 29). Et eksempel kan være foreldre som mottar et brev om innkalling til møte hos barnevernet. Da vet foreldrene at det har kommet en bekymringsmelding til barnevernet. Et slik brev kan utløse en reaksjon hos foreldrene og gjøre at de forandrer måten de opptrer på, for at barnevernet skal se at de er gode omsorgspersoner. Dette kan skje allerede før de har kommet til møtet og vet hva møte gjelder?

Engelstad (1999) skriver at en generell teori om legitimitet og legitim makt ikke er bundet til de spesielle trekkene Weber bruker. Det er nok å ta utgangspunkt i at handlinger påvirkes og dannes med bakgrunn i en forutsetning om at normer inngår. Videre at aktørene har en gjensidig forståelse av at normer fører til avtaler som binder fremtidige handlinger. Slik det beskrives her hviler legitimiteten på at en begrunnelse for at handlingen skal underordnes en norm eller regel. En kan med andre ord si at legitimitet først og fremst er knyttet til anerkjennelse av konstitutive regler som Grunnloven, eller normer og krav som springer ut av rettsregler som regulerer forholdet mellom de øverste statsmakter, den lovgivende, den utøvende og den dømmende makt. Slike regler er knyttet til makt ved at de indirekte påvirker andres handlinger. Videre ligger det også en gjensidighet i dette, fordi hver enkelt aktør innordner seg reglene fordi han eller hun forventer at andre også vil gjøre det. Legitimitet

hviler på rimeligheten i begrunnelsen for ordningen, og antakelsen om at andre også oppfatter begrunnelsen som rimelig (Engelstad, 1999, s. 30).

2.3 Jürgen Habermas-makt gjennom kommunikasjon

Jürgen Habermas (f. 1929) er en tysk filosof og sosiolog. Habermas tilhører den nymarxistiske tradisjonen som kalles Frankfurterskolen. Gjennom sine teorier viser han en tiltro til modernitetens evne til å kunne løse sine egne problemer (Aakvaag, 2008, s. 172). Habermas' optimisme kommer til uttrykk i to kjerneantagelser som viser seg som en rød tråd gjennom hans forfatterskap. De kalles fornuftens demokratisering og demokratiets fornuft. «Fornuftens demokratisering» handler om at fornuften for Habermas ikke er forbeholdt filosofer, forskere og eksperter. Alle «tvinges» til å være fornuftige alene i kraft av å være språkbrukere som må forholde seg kritisk og selvstendig til det andre sier. «Demokratiets fornuft» handler om at det moderne demokratiet i siste instans ikke er bygget på sosial status, vold, tvang, økonomiske ressurser osv., men på kraften i det bedre argumentet (Aakvaag, 2008, s. 172). Knyttet til barnevernet, kan det tenkes på at den parten som har det beste argumentet vinner frem og at man slik kommer frem til den rette avgjørelsen. Som i en rettsprosess, vil den parten som argumenter best «vinne».

Engelstad (1999) skiver at Habermas mente at makt dannes gjennom en felles meningsdannelse og utvikles av en felles målsetting som sikter mot politisk handling for å innstifte en ny ordening eller gjennomføre et felles tiltak. Videre at det legges vekt på dannelsen av bindende rettsregler og rettsstatlige ordninger gjennom debatt. Til denne debatten stilles det ideelt et krav om at den skal være upartisk og upåvirket av utenforliggende makt og interesse. Men når interessetvister må løses ved kompromiss, kreves det at det kan avveies innenfor institusjonelle rammer som sikrer utfall som er akseptable for partene. Som den dømmende makten i Norge, rettssystemet.

Aakvaag (2008, s. 173) skriver at Habermas sitt utgangspunkt for samfunnsstenking er begrepet «kommunikativ handling». I det ligger det en antagelse om at mennesket koordinerer sin samhandling gjennom språklig kommunikasjon, og at det gir oss mulighet til å løse konflikter og leve sammen på en fornuftig, rettferdig og fredelig måte. Motsetning til dette er å påvirke andre gjennom for eksempel penger og makt, og baserer seg på trusler og belønning.

Ut ifra Habermas' teori er kommunikativ handling basert på det han kaller «kraften i det bedre argument». Habermas utdyper dette som «Argumenter-ikke tvang eller belønning-er den eneste gyldige valutaen når jeg ønsker å overbevise en samtalepartner om noe» (Aakvaag, 2008, s. 174).

Habermas sitt begrep livsverden gir en god forståelsesramme for hvordan ulike systemer samhandler med enkeltpersoner og med hverandre. Livsverden forklarer Habermas er vår personlige verden, det helt nære som utgjør min subjektive verden. Ut ifra min livsverden formidler jeg mine opplevelser og synspunkter ved hjelp av språk (Figenschow et al., 2016, s. 49). Videre forklares det at det nære og private er på en annen arena enn det systempregende som for eksempel media og barnevernet. Barnevernansatte er en del av et system som gjør at de må forholde seg til både den private sfære (familien) og det systemet de er en del av, som vil si en offentlig tjeneste som skal gi barn den hjelpen de er i behov av.

Livsverdens begrepet til Habermas kan ikke alene brukes til å forstå hvordan samfunnet fungerer. Det blir for mye perspektiv «innenfra» og gir ikke et grunnlag for en helhetlig forståelse. Habermas innførte her begrepet systemverden som en kontrast til livsverden (Figenschow et al., 2016, s. 50). I systemverden følges en annen logikk enn i det nære, her er handlinger lagt på strategier og hvordan de skal anvendes. Kunnskapen ligger i systemet der kontroll, makt og effektivitet er de viktigste faktorene.

Staten tilhører systemverden som også inneholder styringsmediene, forvaltning og beslutninger vedrørende for eksempel barnevernet. Videre i systemverden uttrykker beboere i samfunnet sine meninger, og media er en kanal for disse meningene.

I dette systemet samhandler barnevernet og familien, der det offentlige er i forbindelse med den private sfære og er nær livsverden til familien, men det er barnevernet som har styringsmakten (Figenschow et al., 2016, s. 50).

2.4 Hva er forskjellen mellom makt og tvang?

Dreier all maktbruk seg om tvang? Hva er det som særkjenner «tvang» sett opp mot andre former for maktbruk? Kan det være at vi snakker om tvang når den motstanden som, ifølge Weber, alltid vil være til stede ved maktutøvelse er eller forventes å være ekstra sterk? Slik tilfelle er i de fleste saker om omsorgsovertakelse.

Når det gjelder tvangssaker i barnevernet er det sterke interesser som står på spill og hensynet til barnets beste kommer gjerne i konflikt med hensynet til foreldrenes interesse i vern om sitt privat- og familieliv (Stang & Sveaas, 2016, s. 119).

I det Store norske leksikon er tvang definert som «å gjøre tiltak som brukeren eller pasient motsetter seg, eller tiltak som så inngripende at en person normalt ville ha motsatt seg det» innenfor helse- og omsorgstjenester (Ursin, 2020). Dette lovverket sier at tvang kun skal benyttes hvis det er nødvendig for å forhindre vesentlig helseskade for pasient, eller for å dekke grunnleggende behov for mat, hygiene, trygghet og lignende for pasienten. Videre at beslutninger i alle former for tvang krever vedtak med hjemmel i lov. Med bakgrunn i strafferett blir tvang definert slik «Tvang er det å tvinge. Det er i forskjellige henseender tillagt rettsvirkning at noen ved vold, trusler eller andre utilbørlige midler har påvirket en annen slik at han handler under tvang» i Store norske leksikon (Elden, 2021).

Som skrevet over, innebærer autoritet aksept fra begge partene, den som bestemmer og den som blir bestemt over. Dermed oppfattes denne makten som fri for tvang, siden autoritet eller legitim maktutøvelse gjør det unødvendig å bruke tvang (Hanssen et al., 2018, s. 40).

Demokratiet er styrt av autoritet, men også i demokratiske land vil staten kunne bruke tvangsmakt. For eksempel når det gjelder behandling av psykiske pasienter, fengselsstraff eller tvangsovertakelse av omsorgen for barn. Som beskrevet over er maktutøvelsen ved tvang likevel rettmessig når den er basert på legal- rasjonell autoritet og ikke er vilkårlig (Hanssen et al., 2018, s. 40). Ulike profesjoner som helsepersonell, politi og barnevern har makt til å gjennomføre tvangsvedtak med bakgrunn i lov og vedtak som fattes ut fra regler og retningslinjer som er bestemt av den lovgivende myndigheten i staten. Dette betyr at det ikke bare er autoriteten som er legal- rasjonell i et demokratisk samfunn, det er også tvangsmakten.

I «Forskrifter om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjonen» står det retningslinjer om bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner. Men utgangspunktet er forbud mot bruk av tvang eller makt:

I barneverninstitusjoner er det ikke tillatt med tvangsmedisinering, fysisk refsing, isolasjon og bruk av mekaniske tvangsmidler. Dette gjelder uavhengig av formålet med tvangsbruken.

Ansatte på en barneverninstitusjon har i utgangspunktet ikke adgang til å bruke fysisk tvang eller makt overfor beboerne (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012, s. 18).

Men fordi institusjonen skal ha ansvaret for den daglige omsorgen for barnet under oppholdet på institusjonen har de på samme måte som foreldre-mulighet til å bruke mindre inngripende makt eller tvang, dette når det er nødvendig ut fra omsorgsansvaret. Eksempler på dette kan være kortvarig fastholding eller bortvisning fra fellesrommet. Andre former for mindre inngripende fysisk tvang kan være å stille seg i veien for en ungdom eller ta ungdommen i hånden og lede bort fra situasjonen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012, s. 19). Når det gjelder akutte faresituasjoner som kan være at ungdom er i ferd med å skade seg selv eller andre, kan ansatte holde fast eller isolere ungdommen, men bare dersom det ikke er andre muligheter for å avverge situasjonen. «Tvangsbruken skal være så kortvarig som mulig og ikke av mer inngripende karakter enn helt nødvendig» (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012, s. 21).

Men når det blir tatt avgjørelser om tvang og andre inngrep ovenfor et barn eller ungdom på institusjon, må det fattes et enkeltvedtak, avgjørelsen må protokollføres og forelegges statsforvalteren. Dette gjelder ikke avgjørelser om henting ved rømming eller rusmiddeltesting, slike bestemmelser skal begrunnes og føres opp i protokoll. Barnet eller ungdommen har krav på å få informasjon om vedtak og protokoll føring snarest etter hendelsen og har mulighet til å klage til fylkesmannen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012).

2.5 Motmakt

«Ettersom barnevernets mål er å beskytte barn mot deres foreldre, kan holdningene og relasjonen lett bli preget av mistenksomhet og mistillit» (Haugland, 2008, s. 268).

Hva kan man se på som en motmakt til makten barnevernet innehar?

Makt og opplevelse av krenkelse kan føre til avmakt og motstand (motmakt). Ved avmakt menes det en maktløshet, det motsatte av å ha innflytelse. Avmakt og å bli krenket er et erfarings basert begrep, som ofte er knyttet til en opplevelse av å være uten betydning og uten innflytelse over eget liv. Videre at uten å oppleve anerkjennelse og respekt har man lite eller ingenting å stille opp med i en maktrelasjon (Haugland, 2008, s. 289).

«Motstand og motmakt uttrykker aktiviteter og interaksjoner med personer og/eller systemer som utøver makt» (Haugland, 2008, s. 290). Historisk sett har arbeiderklassens kamp mot økonomisk utbytting gitt viktig inspirasjon til å yte motstand. Like så kvinnekampen, de homofiles kamp for anerkjennelse og kampen ulike folkeslag har ført mot politisk diktatur. «I Norge har taternes, samenes og kvenenes organiserte kamp for anerkjennelse på egne premisser gitt viktig kunnskap om makt og maktforståelse» (Haugland, 2008, s. 280).

Olav Garsjø skriver at motmakt «betyr at man setter skytset inn mot maktens forvaltere for å motsette seg maktens negative virkninger på ens eget og andres liv» (Garsjø, 2001, s. 317).

Som eksempler på «motmaktstrategier» nevner han dannelsen av interessebaserte brukerorganisasjoner og selvhjelpsgrupper, men han kommer også inn på at massemediene kan være en positiv maktfaktor og kilde til motmakt (Garsjø, 2001, s. 327- 328).

2.6 Begrepene «akuttplassering», «hasteflytting», «omsorgspersoner» og «sak»

I barnevernet har det de siste årene vært mye oppmerksomhet på barnevernsproffene og deres forslag til ny barnevernslov og ønske om endring av begreper barnevernet bruker i ulike settinger. «Kunnskap fra barn vektlegger at begrepene barnevernet bruker, er avgjørende for at barnevernet skal oppleves trygt. Som innspill til ny barnevernlov, ba proffene om at barnevernet nå forandrer begrepsbruk» (Forandringsfabrikken, 2019). Som for eksempel at ordet «plassering» skal byttes med «flytting» og «akutt» byttes med «haste». Slik at ordet akuttplassering skal byttes ut med hasteflytting. For det er vel ikke alltid det er akutt for barnet selv om det er akutt for barnevernet? For eksempel når barnevernet får bekymring om at et barn lever med foreldre som ruser seg, kan det oppstå en akutt situasjon fra barnevernet sin side fordi de har fått informasjonen, men fra barnet sin side kan det være at det ikke oppleves som akutt med bakgrunn i at de har levd under disse forholdene en stund. Men fra begge sider haster det at det skjer en endring for barnet. Videre i oppgaven vil jeg bruke ordet hasteflytting og akuttplassering i ulike settinger, men det har samme betydning.

Jeg benytter ofte begrepet «sak» i oppgaven. Det gjør jeg som en begrepsmessig kortform, samtidig som jeg mener det er viktig å være bevisst på at enkeltindividets og familier liv, relasjon og identitet er langt mer enn saksforhold.

I oppgaven bruker jeg ordet «foreldre» og «omsorgsperson» litt om hverandre. Dette med bakgrunn i at ikke alle barn i utgangspunktet bor hos sine biologiske foreldre, og omsorgsperson er et mer dekkende begrep. Det er personen eller personene som har omsorgen for barnet, det kan være foreldre, besteforeldre, slektninger og lignende.

3. Metodisk tilnærming

Formålet med denne studien har vært å skaffe kunnskap om hvordan akutt plasseringer kan tolkes ut ifra et maktperspektiv. De viktigste kildene jeg har brukt er litteratur knyttet til fagfeltet barnevernet, som jeg har sett opp mot samfunnsteoriene til Max Weber og Jürgen Habermas. Videre har jeg sett på hva som setter grenser for den makten som barnevernet kan utøve, det jeg kaller motmakt. Litteraturen belyser derfor også medias rolle og hvordan media fremstiller barnevernet. Videre ser jeg på den europeiske menneskerettighetsdomstolen som kilde til motmakt og om den kan ses på som en rettsinstans som foreldre bruker når de opplever at dere side av saken ikke når frem. Tilslutt går jeg inn på individuell og kollektiv brukermedvirkning som en motmakt til barnevernets makt.

For å tilegne meg etablert tilgjengelig kunnskap om tema har litteraturstudie blitt valgt som metode. Litteraturstudie er en kvalitativ metode. Kvalitativ metode handler om å ta sikte på å fange opp opplevelser og meninger som ikke lar seg måle eller tallfeste (Dalland, 2007, s. 84). Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 10) utdyper det med at formålet med kvalitativ metode ofte er å fortolke og analysere meninger med et ønske om å se virkeligheten fra det som studeres sin side. Videre at kvalitativ forskning undersøker hvordan meninger blir skapt, opprettholdes og forandres i ulike kontekster.

3.1 Valg av litteratur og avgrensning

Barnevernlovens formål er å hjelpe barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. Virkemidlene er hjelpetiltak i hjemmet og, hvis nødvendig, omfattende inngrep i foreldreansvaret. Loven setter strenge vilkår for inngrep. Det oppstilles også strenge krav til saksbehandling i barnevernet (Lindboe, 2009).

Utgangspunktet mitt er barnevernloven (1992), som Knut Lindboe sammenfatter over innebærer den et bedret spekter med ulike type arbeid barnevernet kan gjennomføre med krav til rett saksbehandling. Jeg vil si at barnevernloven har vært min hovedlitteratur, både ved å

lese i lovdata på nett og ulike bøker som er skrevet med kommentarer til loven som Knut Lindboe sin bok *Barnevernloven*. Også boken *Barnekonvensjonen: barns rettigheter i Norge* (Høstmælingen et al., 2016) som barnevernloven bygger på har vært en viktig kilde til å forstå hvordan barnevernloven fungerer, dette ved å ha barnekonvensjonen i bakhodet når jeg har sett på de ulike paragrafene i barnevernloven.

Som nevnt i innledningen har jeg erfaring innenfor ulike deler av barnevernsfeltet som jeg tenker er relevant å bruke gjennom oppgaven for å belyse teorien med eksempler. Dette for å sette teorier og paragrafer opp imot en kontekst som vil skape mer helhet for oppgaven.

I prosessen med å finne og søke opp relevant faglitteratur har jeg hatt stor nytte av studieverkstedet, Universitetsbiblioteket ved Oslo-Met og Deichmanske bibliotek. Jeg har brukt mye tid på å finne gode søkeord og har oppsøkt biblioteket flere ganger for å bla i bøker, søke etter og låne litteratur. Jeg har brukt ulike bøker, rapporter og noen artikler. De søke ordene jeg har brukt mest er barnevern, makt, akutt plassering.

Det er skrevet flere oppgaver og gjort en del forskning på makten barnevernet utøver og hvordan dette påvirker de berørte, for eksempel om tvangsplasseringer i regi av barnevernet og om enkeltsaker som har vært oppe i den europeiske menneskerettsdomstolen.

Mitt blikk på makt i barnevernsfeltet er hovedsakelig samfunnsvitenskapelig, men jeg har også gått gjennom en del lovtekster og juridisk litteratur. Det har vært viktig for meg i prosessen å finne faglitteratur som ser barnevernsfeltet i et maktperspektiv, men dermed kommer man ikke utenom å gå inn på lovverket og tolkingen av det og da særlig av paragrafene i barnevernloven. Samtidig vil jeg understreke at dette ikke primært er en juridisk oppgave.

Jeg har avgrenset meg til litteratur som omhandler situasjoner i Norge og den norske lovgivningen. Jeg har derfor valgt å ikke ta med forskning fra andre land. Jeg har riktignok lest litteratur om hvordan andre land beskriver det norske barnevernet og akutt plasseringer som gjøres i Norge. Ved en senere anledning kunne det være interessant å se nærmere på denne litteraturen, for eksempel på hvordan andre nasjoner vurderer den makten det norske barnevernet har.

I kapittelet om makt har boken *Om makt* skrevet av professor i sosiologi Fredrik Engelstad vært en kunnskapsrik kilde, han har også gitt ut flere bøker innen maktutredning. Videre ble boken *Makt på nye måter* skrevet av Eivind Engebretsen og Kristin Heggen som begge er professor i helsefag brukt som en nyttig kilde. Interessant i boken var at flere kapitler har de skrevet sammen med sine stipendiater og masterstudenter, noe som kan belyse ståstedet fra ulike erfaringsbakgrunn.

En viktig kilde i oppgaven har vært boken til Randi Haugland: *Med makt til å krenke, om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak* (2008). Haugland er utdannet sosionom og har erfaring fra kommunalt, fylkeskommunalt og statlig barnevern. Hun jobber som lektor ved Høyskolen i Finnmark. Med utgangspunkt i hennes erfaringer og kunnskap til feltet, var dette en bok som jeg synes belyste flere sider av barnevernsarbeidet og maktbruk. I boken opplever jeg at Haugland har et kritisk syn på mye av arbeidet til barnevernet og kommer med viktige kritiske erfaringer fra sitt ståsted. Etter å ha lest boka, fikk jeg et ønske om å belyse sakene fra flere synsvinkler enn det hun har. Det er fint med engasjement, og dette var en bok som var rik på empiriske eksempler. Haugland (2008, s. 7) skriver selv i boken at: «Dette er ikke en teoretisk fagtekst som går i dybden på ulike teorier om makt og krenkelse av menneskeverd, men en tekst som først og fremst er ment som et debattinnlegg om barnevernets makt».

En annen viktig kilde er boken *Beslutninger i barnevernet* (Christiansen & Kojan, 2016) Begge forfattere er anerkjente fagpersoner på feltet: Øivin Christiansen er forsker ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, psykisk helse og barnevern og Bente Heggem Kojan er førsteamanuensis ved Institutt for anvendt sosialvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet, NTNU. De har begge jobbet i forskjellige deler av barnevernsarbeidet i mange år. Christiansen og Kojan skriver at de «særlig vil se på plassering som skjer akutt fordi den type ikke-planlagte plasseringer av barn og unge skjer langt oftere enn det som er ønskelig» (Christiansen & Kojan, 2016, s. 108). Det gjorde meg nysgjerrig på hvilke erfaringer eller faktakunnskap de baserer en slik påstand på.

Andre viktige kilder i oppgaven har vært boken *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* som har belyst rammene for barneverntjenesten sitt arbeid, skrevet av psykolog Vigdis Bunkholdt og barnevernspedagog Inge Kvaran, begge har lang erfaring innen barneversfelter og har undervist og skrevet flere bøker om barnevernsarbeid. Videre om kilden til jurist og professor Mons Oppedal sin bok *Akutthjemlene i barnevernloven* som beskriver hvordan prosessen rundt disse hjemlene blir regulert og hva de omhandler. Jeg vil også nevne boken *Hva skal vi med menneskerettigheter?* Skrevet av Elisabeth Gording Stang som er professor i rettsvitenskap ved Institutt for sosialfag ved OsloMet og Nora Sveaass professor i klinisk psykologi ved Psykologisk institutt ved Universitet i Oslo. En informerende og tydelig bok med eksempler som gjorde forståelsen av menneskerettighet som noe vi burde reflektere mer over i ulike profesjoner.

3.2 Min bakgrunn og forforståelse

«Det er nettopp for å opprettholde høy kvalitet at forskning er konservativ; Kunnskap utvikles i små skritt» (Tjora, 2010, s. 179).

Etter som det ikke er gjennomført intervju eller observasjon i denne studie, vil ikke historier fra barn, omsorgspersoner eller barnevernsansatte bli gjengitt i denne oppgaven. Analysen som er blitt gjort har til hensikt å få kunnskap om og å belyse makt, og hvordan makt og tvang utøves i barnevernet, samt hva som setter grenser for denne maktbruken. Studiet ønsker å belyse makten barnevernet har og hva som finnes av motmaktstrategier. Kunnskapen om motmakt kan danne mulige hypoteser som det kan forskes videre på. Tjora (2010, s.179) forklarer at innenfor kvalitativ forskning er validitet eller gyldighet et viktig kriterium. Tjora legger vekt på den kommunikative gyldigheten. Den kommunikative gyldigheten blir testet for eksempel ved publisering av resultater i tidsskrifter. Noe som tilsier at vi i praksis forholder oss bevisst til aktuelle teorier og perspektiver, samt tidligere forskning som er gjort innenfor tema og eventuell metode. «Vi sammen stiller våre funn med funn fra andre relaterte forskning og hva vi selv eventuelt har konkludert med tidligere» (Tjora, 2010, s. 179). Den viktigste kilden som gir høy gyldighet er at forskningen foregår innenfor rammer av faglighet og er forankret i annen relevant forskning.

3.3 Egen bakgrunn og forforståelse:

Faglig ståsted og faglige perspektiver vil være med å prege litteratur-valget i en litteraturstudie (Dalland, 2010, s. 65). Som nevnt i innledningen har jeg selv jobbet flere år innenfor barnevernsfeltet. Mine kunnskaper og erfaringer derifra kan gjøre at jeg tar en del av bakgrunnskunnskapen for gitt. For eksempel kan det tenkes at jeg leser og tolker litteratur om media og- motmakt annerledes enn en person som ikke har jobbet innenfor barnevernsfeltet. Som Dalland (2007, s. 92) skriver, har vi alltid med oss våre fordommer og forforståelse inn i studiet vi gjør og det er viktig å være oss vår egen forforståelse bevisst. Videre kan ingen forskere være verdinøytrale, og det er viktig å være seg bevisst sine egne verdier på et menneskelig, politisk og faglig plan (Dalland, 2007, s. 94).

Jeg har prøvd å være bevisst på mine fordommer og lese litteratur uten å ha «barnevernbriller» på meg. Med tanke på pålitelighet (reliabilitet) stiller Tjora (2010, s. 178) spørsmåltegn ved om resultatet ville blitt det samme om andre hadde gjort det samme. Som skrevet tidligere, er dette en litteraturstudie og det er jeg som masterstudent som har kommet fram til utvalget av litteratur. På den ene siden er noe av litteraturen såpass relevant for problemstillingen at jeg vil tro at også andre hadde funnet fram til de samme kildene. Men på den andre siden, har vi alle ulike «briller», erfaring og fordommer slik at det helt sikkert hadde blitt en helt annen oppgave.

I oppgaven har jeg flere steder belyst teorien med eksempler fra egne erfaringer eller innenfor fagfeltet. Jeg har her vært nøye med å gjøre om på historien ved å endre navn, kjønn, alder og bakgrunnsinformasjon slik at fremstillingen skal være anonymisert og opplysningene ikke på noen måte skal kunne identifisere enkeltpersoner, verken direkte eller indirekte (Dalland, 2007, s. 243).

3.4 Analyse av materiell

I en kvalitativ forsknings som litteratur studie handler det ikke bare om å vise hvordan personer eller grupper har spesifikke kjennetegn eller bestemte måter å handle på, men også om å analysere hvordan disse kjennetegnene og handlingen formes og påvirker dem det gjelder. Dette vil si at forskningen ønsker å se på en gjensidig påvirkningsmekanisme mellom handlende mennesker og deres omgivelser (Järvinen og Mik-Meyer, 2017, s. 10).

Järvinen og Mik-Meyer (2017, s. 16) forklarer at kvalitativ analyse ofte inneholder en kategorisering for å skape orden i materialet som studeres. «Innholdsanalyse er en teknikk der data deles inn i tema eller kategorier og vi deretter forsøker å finne sammenhenger mellom kategoriene» (Jacobsen 2003, s. 101). En innholdsanalyse følger ofte visse faser: kategorisere, fylle kategoriene med innhold, telle hvor ofte et tema omtales, sammenligne og lete etter forskjeller og likheter, lete etter forklaringer på forskjeller (Jacobsen 2003, s. 104).

Kategoriseringen kan være mere eller mindre rigid og systematisk anlagt. Slik jeg har gjennomført min analyse i litteraturstudiet vil det beskrives som kategorisering med fokus på å lokalisere bestemte fenomener, strukturen til fenomenet og relasjoner i spesifikke kontekster (Järvinen & Mik-Meyer, 2017, s. 16). I studiet har jeg lest med maktperspektivet som en underliggende faktor i litteraturen. Jeg har bevist lest faglitteratur med et utgangspunkt å se på hvordan makt blir formulert og hvordan det viser seg i tekster som handler om barnevernet. Hvilke ord og beskrivelser det har blitt brukt når forfattere har skrevet om makten til barnevernet, hvordan den kommer til syne i akutt plasseringer og beskrivelser av hvordan dette har påvirket omsorgspersonene.

I en innholds analyse er man ofte interessert i hvordan noe vurderes eller fremstilles. Videre vil man også undersøke på hvilke måte noe vurderes som positivt eller negativt eller om det finnes noen skiller mellom hvordan de ulike kildene belyser, fremstiller og vurderer et fenomen (Boréus & Kohl, 2018, s. 53).

Ambisjonen med arbeidet som ble gjort med analysen, var å få et nyansert blikk på tema for studiet. Samfunnsteoriene fikk belyst flere sider av makt og hvordan det kan knyttes opp imot barnevernet. Med utgangspunkt i litteraturstudie blir det et generelt utgangspunkt med bakgrunn i sekundærkilder som jeg har sett på som valide kilder. Ved en senere anledning kunne det vært interessant å eventuelt hatt en kvantitativ undersøkelse knyttet til befolkningens oppfatning av barnevernet, deres maktbruk og hvordan media påvirker inntrykket til befolkningen.

4. Barnevernets mandat og den makt det gir

Tilbake i barnevernet sin historie var fosterhjem, institusjonsopphold og legdsystem (hvor barn gikk fra gård til gård eller ble plassert på en gård i en kort periode) den mest konkrete formen for barnevern, det var som oftest krisetiltak der foreldre ikke kunne ta seg av barna på grunn av fattigdom eller foreldrenes dødsfall. Rundt 1600- og 1700- tallet ble det opprettet institusjoner og barnehjem for foreldreløse barn. På 1900- tallet sto byggingen av Norge som egen stat og nasjon høyt på dagsordenen og det ble jobbet med lovgivning på ulike samfunnsområder, som at alle barn skulle gå på skole. I 1896 vedtok Stortinget den første barnevernloven, lov om forsømte barn, eller vergerådsloven som den ble kalt. Loven inneholdt bestemmelser om at det offentlige skulle kunne gripe inn ovenfor barn som ble forsømt av foreldrene. «Barnevernet i Norge har en lang historie, og rollen til barnevernet er blitt definert et sted i kryssningen mellom kriminal-, utdanning- og sosialpolitikk. Dagens barnevern er i stor grad et resultat av oppbyggingen av velferdsstaten etter andre verdenskrig» (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 23).

4.1 Barnevernets sin rolle og mandat

I boken Barnekonvensjonen- barns rettigheter i Norge (2016) står det:

Barnevernet er den instansen som skal dekke over den manglende omsorgen barn kan oppleve i hjemmet, og er derfor svært viktig for å ivareta barnets rett til utvikling. Barneverntjenesten skal følge barnet utvikling og sikre at barnet blir hørt, og at barnets beste legges til grunn i alle beslutninger. Norge følger barnekonvensjonens prinsipp om at foreldrene ha primæransvaret for barnets oppvekst og utvikling, jf. Barneloven § 30. Statens ansvar vil alltid være sekundært (Kjørholt, 2016, s. 94).

Videre er formålet til barnevernet skrevet slik i barnevernloven:

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra

til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår (barnevernloven, 1992, § 1-1).

Bunkholdt & Kvaran (2015, 18) presiserer at «Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid» Videre har barnevernet også ansvar for at barn og unge får trygge oppvekstvilkår med utgangspunkt i barnet og deres familie med hjelpetiltak som råd og veiledning. Imidlertid har barnevernet myndighet til å gripe inn i familier med tvang og skille barn og foreldre om det skjer i hensyn av barnets beste. Barnevernmyndighetens ansvar og arbeidsoppgaver er regulert i lov av 17. juli 1992 om barneverntjenester (barnevernloven). Jeg vil referere til ulike paragrafer i denne videre i kapitlet.

Christiansen & Kojan (2016) beskriver mandatet til barnevernets mandat slik:

«Ifølge lov om barneverntjenester skal de ansatte i barnevernet ta beslutninger som 1) sikrer barn mot forhold som kan skade deres helse og utvikling, 2) beskytter barnet mot omsorgssvikt og 3) bidrar til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår» (barnevernloven, 1992, § 1-1 og § 3-1).

Videre sier de at det norske barnevernet gjennom dagens barnevernlov har fått et bredt mandat og barnevernsarbeidere er satt til å fatte beslutninger om barn som befinner seg i et vidt spekter av situasjoner og med ulike behov (Christiansen & Kojan, 2016, s. 19). Jeg har selv erfart at beslutningsmandatet til barnevernet kan omhandle så forskjellige spørsmål og situasjoner som for eksempel: Skal barneverntjenesten gi økonomisk hjelp til familien til Trym på ti år slik at de får råd til sykkel slik at han kan være med på skoletur og sykle til skolen? Eller: er det nødvendig med akutt plassering i beredskapshjem av Stine på 6 måneder etter at sykehuset har meldt bekymring om fysisk mishandling?

En måte å forstå barnevernets mandat på er at de skal ha en sentral rolle i å gi barn og unge best mulige og mest mulig like livssjanser. Det kan ses på som at ovenfor barna er mandatet to delt: På den ene siden skal barn beskyttes mot krenkelser og omsorgssvikt. På den andre siden skal barnet gis frihet til å utnytte sine muligheter ved å tilføres hjelp og støtte (Kojan,

2011a, s.16). Barnevernets oppgave i dag er, mer enn i tidligere tider, å hjelpe og støtte barnet i dets utvikling mens det bor sammen med sin familie, og finne løsninger som er til hjelp for barnet og familien (Christiansen & Kojan, 2016, s. 20).

4.2 Makt i akuttparagrafer i barnevernloven

Den mest utfordrende avgjørelsen barnevernet må ta, er om det er nødvendig å flytte et barn fra sine biologiske foreldre. Beslutningen har store konsekvenser for barnet og foreldrene på kort og lang sikt. Det er noe av det mest inngripende en familie kan oppleve og skaper store reaksjoner for alle berørte (Christiansen & Kojan, 2016, s. 108).

Plassering av barn utenfor familien kan foregå på ulike måter. Det er forskjeller i hva som er det juridiske grunnlaget, hvordan flyttingen gjennomføres i praksis og hvordan det oppleves for de berørte og involverte i beslutningsprosessen. Det kan gjennomføres en flytting etter barnevernloven (1992):

§ 4-12. Vedtak om å overta omsorgen for et barn.

Vedtak om å overta omsorgen for et barn kan treffes

- a) dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,
- b) dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,
- c) dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
- d) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet

Om barnevernet velger å begrunne og fatte vedtak om flytting av et barn etter denne paragrafen, følger en lenger juridisk prosess som går ut på at barnevernet fremmer en sak for fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, hvor de går inn for omsorgsovertakelse av barnet på lang sikt og som handler om at barnevernet får det daglige omsorgsansvaret for

barnet, mens foreldrene fortsatt har foreldreansvaret. Foreldrene blir kalt inn som part i rettsaken med mulighet til å forberede seg med sin advokat (Christiansen & Kojan, 2016, s. 110) Videre forklares det at omsorgsovertakelse vanligvis omtales som tvangsvedtak med bakgrunn i at vedtaket kan fattes uten foreldrenes samtykke, og fordi det bare kan oppheves ved et nytt vedtak som tilbakefører barnet til foreldrene. Kan dette ses på som makt slik Weber definerer det: Barnevernet som har bestemt seg for at de vil gå for omsorgsovertakelse for et barn og foreldrene er motstand til dette, vil barnevernet få igjennom sin vilje om retten er enig, dette uten samtykke fra foreldrene.

Videre i oppgaven vil det bli fokusert på hasteflyttinger etter barnevernloven (1992). Hva skal til for at barnevernet hasteflytter barn og unge? Hva sier dette om barnevernets makt? Dette er paragrafer barnevernet kan benytte i akutte situasjoner der det vurderes at barnet blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet. Ved denne paragrafen blir barnet flyttet med engang, og dette kan gjennomføres med og uten foreldrenes samtykke.

§ 4-6. Midlertidige vedtak i akuttsituasjoner.

Dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje.

Er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet.

Dette omhandler barn og unge som flyttes hjemmefra til et annet egnet bosted med bakgrunn i et vedtak fattet av barneverntjenesten eller Barnevernvakten etter barneloven. Det vil videre bli sett og fokusert på de hasteflyttingene som omhandler tvangsparagrafene og med/uten samtykke fra gjeldene parter.

4.3 Akutt plassering uten samtykke av omsorgspersoner

«Begrepet «akutt» brukes ofte upresist om situasjoner og tiltak der det oppstår kriser og det er nødvendig å handle straks på grunn av barnets alvorlige situasjon» (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 249). Når en slik akutt hendelse oppstår vil det ofte være svært vanskelig og sårbart for familien og barna, noe som kan medføre stor dramatik. Mange saker som er akutte oppstår utenom vanlig kontortid, noe som gjør at barneverntjenesten må finne midlertidige løsninger. Vil belyse dette ved et eksempel, la oss si at Maren på 7 år og Kim på 3 år bor i en leilighet i en blokk sammen med foreldrene sine. Fredag kveld ringer naboen deres inn til Barnevernvakten og forteller at det har vært mye bråk fra den leiligheten i en periode. Det høres ut som noen krangler høylytt og det er mye barnegråt. Denne kvelden hadde nabo hørt noe som kunne være at noen ble slått, gjenstander som ble knust og høye dunk, deretter mye gråt og hyling. Barnevernvakten reiser ut til adressen. Etter en stund åpner Maren døren og sier «mamma er skadet». Det som møter Barnevernvakten er en mor som ligger bevisstløs på gulvet, Kim som har gjemt seg under sengen på rommet sitt og far er forsvunnet fra leiligheten. Ambulanse og politi blir tilkalt. Mor har ikke mulighet til å få informasjon eller komme med informasjon når det gjelder henne selv, barna eller hendelsen. Hva skal Barnevernvakten gjøre i denne akuttsituasjonen?

Bunkholdt og Kvaran (2015, s. 249) skriver at akutte situasjoner ofte handler om at foreldre er beruset eller psykisk syke, noe som gjør omsorgen for barna så dårlig at det kan være skadelig. Dette kan skyldes at begge eller en av foreldrene er syk og den andre foreldereren ikke klarer å beskytte barnet mot den uheldige hendelsen i hjemmet. Videre kan forholdene i hjemmet være preget av konflikter som innebærer vold mellom partene, som barnet er involvert eller vitne til. Et annet eksempel er at politiet blir tilkalt med bakgrunn i festing og husbråk, og at situasjonen er så kaotisk og uoversiktlig at barnet må tas ut av hjemmet.

«Akuttsituasjoner kan også være at barnet blir psykisk eller fysisk mishandlet eller på andre måter utsatt for fare. Foreldrene kan også av ulike grunner være fraværende slik at barnet er uten omsorg» (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 249). Det kan for eksempel være at barnet vokser opp med far som aleneforsørger, familien har ikke noe annet nettverk og far blir svært

alvorlig syk. Far må innlegges på sykehus akutt, da må barnevernet vurdere om barnet står uten omsorgsperson og far har ikke mulighet til å samtykke til en eventuell flytting.

Slik det er beskrevet i barnevernloven (1992) § 4-6 første ledd:

«Der som et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje».

Hva sier de paragrafene i barnevernloven (1992) som omhandler hasteflytting av barn uten foreldrenes samtykke? Oppedal (2008) skriver at det er tre foreldrerettede tvangshjemler i barnevernloven som kan sikre barn beskyttelse og hjelp i akutte situasjoner. Det er bestemmelsene i § 4-9 som omhandler henholdsvis foreløpig flytteforbud og foreløpig omsorgsovertakelse av nyfødt barn.

Deretter § 4-6 annet ledd som jeg vil fokusere videre på sammen med § 4-25 som jeg vil komme tilbake til.

I barnevernloven (1992) § 4-6 andre ledd, står det:

«Er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndigheten uten samtykke fra foreldrene umiddelbart treffe midlertidig vedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet.»

Om barnevernet vedtar å bruke denne paragrafen, forutsetter det ikke foreldrenes samtykke. Derimot om foreldrene samtykker, kan lignende plassering skje § 4-6 første ledd, som beskrevet ovenfor «dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner» (Christiansen et al., 2016, s. 123). Et eksempel kan være at barnevernet har kjent en familie bestående av far og en gutt på 11 år over flere år. Far har slitt med psykisk helse, men oppgir at det går fint hjemme. En dag ringer han barnevernet og sier at han ikke orker barnet sitt lenger. Med bakgrunn i tidligere kjennskap til forholdene med at gutten har levd med en psykisk syk far over tid, blir det på en måte dråpen som får begeret til å flyte over når far erkjenner at nå går det ikke lenger. På den ene siden er det viktig å få

hjulpet familien nå som far uttrykker at han ikke klarer mer og de er i behov av hjelp, men på den andre siden er det en akuttsituasjon for barnet som har levd med denne problemstillingen over lengre tid? Kan muligheten være å få planlagt en flytting innen kort tid som vil gjøre situasjonen mer trygg for barnet?

I en hasteflytting av barn og unge er det ikke samme prosessuelle kravene som ved en planlagt plassering § 4-12. En side av dette er at verken barn eller foreldre får forberedt seg eller får bistand av advokat på det tidspunktet hasteflyttingen skjer for å fremme sin side av saken. Om foreldrene vil klage, vil en eventuell nemndsbehandling skje i etterkant av at barnet er flyttet. Videre skriver Christiansen og Kojan (2016, s. 125) «Dette gir svært svekket rettssikkerhet for dem som er involvert i ikke- planlagte plasseringer. Barnevernet har noen ganger heller ikke mulighet til å skaffe seg god nok oversikt over barnets helhetlige omsorgssituasjon som grunnlag for beslutningen. Dette gjelder særlig i tilfeller hvor barnevernet ikke har kjennskap til barnet fra før».

«Når barneverntjenesten har fattet vedtak om plassering utenfor hjemmet etter § 4-6 annet ledd, kan de også fatte midlertidig vedtak etter barnevernloven (1992) § 4-19, som omhandler samværsrett og skjult adresse. Barneverntjenesten kan altså bestemme at barnet ikke skal ha kontakt med foreldre og at de ikke skal vite hvor barnet er plassert» (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 251). Sier ikke dette noe om hvor stor og inngripende makt barnevernet har? Barnet kan bli flyttet ut fra barnevernets vurderinger og de kan også reguleres om foreldre får vite hvor barnet oppholder seg eller om de får møte barnet sitt.

Plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke, § 4-25 annet ledd.

§ 4-25 er tiltak som er rettet mot barnet og ovenfor barn som har atferdsproblemer. Videre må vilkårene for plassering etter § 4-24 være til stede, og i tillegg må det være en akutt situasjon. Barnevernloven (1992):

§ 4-24. Plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke.

Et barn som har vist alvorlige atferdsvansker

- ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet,
- ved vedvarende misbruk av rusmidler eller
- på annen måte

kan uten eget samtykke eller samtykke fra den som har foreldreansvaret for barnet, plasseres i en institusjon for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling i opptil fire uker, eller i den kortere tid som er fastsatt i vedtaket. Ved nytt vedtak kan plasseringstiden forlenges med opptil fire nye uker.

I et slikt tilfelle må barnevernet begrunne et vedtak med bakgrunn i at det har oppstått en krisesituasjon forårsaket av alvorlige atferdsproblemer hos barnet selv. Ved slike situasjoner kan det også være foreldrene som har etterspurt at noe «må skje» knyttet til at foreldrene ikke lenger er i stand til å ta hånd om barnet eller ungdommen. Dette kan ha bakgrunn i foreldrene selv er utslitte og opplever seg maktesløse, noen ganger fordi egne belastninger og problemer har blitt for mye for dem. Det kan også være at foreldre har kommet til dette punktet på grunn av problemer barna deres sliter med. Ved slike situasjoner der foreldre har kommet frem til «nok er nok», kan det naturlig nok oppleves som både et nederlag og et sammenbrudd (Christiansen & Havnen, 2008. s. 52).

Som skrevet over, kan det være barneverntjenesten som fatter vedtak om at et barn skal hasteflyttes og i flere tilfeller kjenner barneverntjenesten familien fra før. Christiansen & Havnen (2008, s. 46) beskriver dette i boken *Barn utenfor hjemmet*. De sier der at barnevernet ved flere anledninger hadde kjennskap til barnet over tid før det ble plassert og at den akutte situasjonen kan være et resultat av at «beget er fullt» enten for foreldrene, barnet eller barnevernet.

Her vil jeg komme med et eksempel:

En utfordrende hjemmesituasjon over tid fører til at det kommer inn en melding om at det er en for stor belastning for to barn å forbli i hjemmet. La oss si at det er foreldre som ikke følger opp barna i barnehagen med materielle ting som rent tøy, matpakke og lignende. Barna

forteller at foreldrene krangler mye og at mor slår far. En dag ringer barnehagen om at foreldrene ikke har hentet barna i barnehagen. Samtidig ringer politiet og forteller at de er hjemme hos familien og at foreldrene har ruset seg på amfetamin og alkohol. Videre forteller politiet at det er tomme ølflasker og brukerutstyr i leiligheten. Dette er en situasjon som kan sette i gang en hasteflytting, uansett om man kjenner familien eller ikke. Men muligheten kan være større til å kunne finne noen i familien eller nettverket barna kan bo hos om man har kjennskap til familien.

Misund (2014, s. 69) beskriver en slik hendelse som en trigger som ofte kan fungere som en utløsende faktor for plassering utenfor hjemmet. En trigger kan for eksempel være en hendelse som kan tydeliggjøre foreldrenes manglende omsorgskompetanse, for eksempel en alvorlig rusituasjon. Videre kan triggeren sies å ha en legitimerende funksjon siden det kan underbygge og bekrefte barnevernets vurdering av at en plassering var nødvendig og til barnets beste. Likevel vil beslutningsprosessen i barnevernssaker være preget av usikkerhet og tvetydighet, noe som av og til gjør det vanskelig å få til en rasjonell og oversiktlig beslutningsprosess.

4.4 Beslutninger i barnevernet

Christiansen & Havnen (2008, s. 48) beskriver at beslutningen vedrørende en akutt plassering omhandler hvorfor det er akutt, som at barnet befinner seg i en åpenbar risiko og barnevernets plikt til å gripe inn gjelder. Videre skriver de om hvordan den akutte situasjonen håndteres, som at barnet plasseres utenfor hjemmet på grunnlag av en rask vurdering og med minimal mulighet til å forberede flyttingen. Dette innebærer at flyttingen skjer brått.

Situasjoner som særlig forbindes med akuttsituasjoner kan for eksempel være som følge av at foreldrene ikke er tilstede i hjemmet eller /- er forsvunnet, slik at barna er overlatt til seg selv. Det kan også være at foreldre ikke kan ivareta foreldrerollen på grunn av rus eller sykdom eller at foreldrene har blitt hentet av politiet eller blitt innlagt på sykehus. I situasjoner som utspiller med tanke på foreldrenes rusproblem/ eller psykisk helse blir hovedfokuset rettet mot foreldrenes atferd og den tilstanden de befinner seg i (Christiansen & Havnen, 2008, s. 49). I andre situasjoner er barnet i større grad i fokus, som når det foreligger mistanke om fysisk eller seksuelle overgrep og når overgrep blir avdekket. Det finnes også saker som blir

åpenbare ved at barnet blir svært tydelig. I slike saker kan det fremstå som åpenbar primært med bakgrunn i den kraften av at barnet «tydeliggjør seg selv» ved å si at det ikke kan eller vil bo hjemme lenger. Dette skaper en sterk appell til barnevernet og det kan være vanskelig å ikke skulle imøtekomme barns ønsker og det barn uttaler. Men det skal sies at det må komme frem konkrete hendelser eller en akuttsituasjon for at det skal kunne hjemles i loven.

Christiansen & Kojan (2016) skriver at det er mangel på omsorg for barnet som oftest er hovedtema ved plassering. Da er det viktig å kjenne til barnets situasjon og fungering på flere arenaer og i flere relasjoner enn de som eksisterer mellom barna og foreldrene. Barna er selv viktige informanter når det gjelder hvilke arenaer og hvilke relasjoner som er betydningsfulle.

Sverre Moe (2014, s. 85) viser til at barnevernet er et offentligssystem som det er bestemt skal fatte beslutninger ovenfor barn og unge som lever i fare på ulike måter og i ulike former. Dette er samfunnets system for å sikre barns velferd og oppvekstvilkår. Videre skriver han at barnevernets barn og unge lever i fare på bakgrunn av voksnes beslutninger, inkludert barnevernets beslutninger. Faren kan springe ut av risikoer for atferd, omsorg og oppdragelse, enten detter i form av forsømmelser, unnlater eller bevisste valg. Ut ifra dette ligger det følgelig at barnevernets beslutninger alltid vil bli preget og inneholde en form for risiko, uansett hva systemet velger å gjøre. «Om utfallet av beslutninger fører til noe godt eller dårlig, har i og for seg ingen betydning, for også saker som ender godt er basert på en beslutning som impliserer risiko som er knyttet til ukjente fremtidige følger» (Moe, 2014, s. 86).

Som Misund (2014, s. 71) skriver, er uenighet eller konflikt mellom barneverntjenesten, foreldre og barn en del av bilde som tegner seg i barnevernet. Videre at alle konflikter ikke lar seg løse ved å følge en diskursiv fremgangsmåte. «Dialog og fremføring av argumenter kan tvert imot føre til at partene blir enda mer bevisst på at de har ulik virkelighetsoppfatning». I flere sammenhenger har jeg møtt foreldre som ikke forstår barneverntjenesten sitt språk. Mange begreper som: omsorgsevne, stabilitet, grensesetting, ressurser, relasjoner og nettverk brukes hyppig (Haugland, 2008, s. 279) Jeg husker selv hvordan det var å begynne på studiet og måtte lære meg betydningen av disse ordene og hva som legges i dem av forventninger. Bare ta ordet ambivalens, som har blitt en del av mitt hverdags språk. Vi hadde jo timer på

skolen for å lære det ordet og betydning av det. Kan dette ses på Habermas sin forklaring av maktbegrepet knyttet til makt i språket? Som ved at barnevernet bruker et språk som eventuelt foreldrene ikke opplever som forståelig, blir det vanskelig for foreldrene å komme med gode motargumenter.

Haugland (2008, s. 280) skriver at det er de ansatte i barneverntjenesten som er gitt myndighet til å hjelpe barn og unge, og om nødvendig uten foreldrenes samtykke. De barnevernsansatte har en dobbeltrolle som hjelper og kontrollør, noe som stiller store krav til den enkelte ansatte sin kyndighet til å kunne snakke forståelig og bygge relasjoner til den familien det gjelder. Videre påpeker hun at det er «denne relasjonskompetansen som skaper legitimitet og troverdighet både ovenfor brukere og samarbeidspartnere». Det er barnevernsarbeidere som iverksetter og fatter vedtak om bruk av makt og godkjennes av fylkesnemnda og rettsapparatet. I noen tilfeller får barnevernet bistand av politiet i slike situasjoner, men det er barneverntjenesten sin leder og saksbehandlere som er maktens ansikt utad.

Om barneverntjenesten fatter et vedtak, kan foreldre klage til fylkesnemnda, mens et vedtak fra fylkesnemnda bare kan overprøves rettslig av domstolene. Den sterke koblingen mellom barneverntjenesten og fylkesnemnda har blitt kritisert, og blitt stilt spørsmål om dette bidrar til å svekke foreldrenes rettsikkerhet i barnevernssaker (Stang & Sveaass, 2016, s. 115).

Når barnet fremmer en sak om omsorgsovertakelse er det ikke bare barna som har rett til å bli hørt, men også foreldrene: «Alle berørte parter skal bli hørt og gitt mulighet til å bidra med informasjon, stille spørsmål og få svar. Hvordan blir dette ivaretatt i en akutt plassering? I hvilken grad har man som foreldre en mulighet til å motsi barnevernets beslutning», spør Læret & Skivenes (2016, s. 39). Videre argumenteres det for at maktforholdet mellom staten og familien ofte er skjevt, og at barnevernet ofte møter ressursvake familier med varierende kapasitet til å ivareta sine interesser og til å stille spørsmål. Kan dette heller ses på som at foreldrene ikke er klar over sine rettigheter og krav i en sak hos barnevernet?

Haugland (2008, s. 269) skriver at når fylkesnemnda som hun kaller «barnets advokat» ble innført, var den preget av svak faglig forankring og ensomhet. Videre at selv om mange kommuner har satset på kompetanseutvikling av ansatte i barneverntjenesten er det dårlig

samsvar mellom kompetansen i tjenester og de kompliserte samfunnsmessige oppgavene de skal løse. En annen antagelse forfatteren skriver om er at loven ikke stiller noen formelle krav til kompetanse og at tjenesten sine ansatte arbeider mye alene uten tverrfaglig bistand og diskusjoner. Stemmer det slik det er å jobbe i barnevernet nå?

4.5.1 Habermas sin deliberative teori sett i akutt plassering

Læret og Skivenes (2016, s. 38) skriver om Habermas' deliberative teori der idealet er at kun de beslutninger som det ikke kan anføres rasjonelle argumenter mot i en åpen og fri diskusjon, er legitime. Det er gjennom en vurdering av innholdet i motargumenter og innsigelser at beslutningens kvalitet og legitimitet blir avgjort. For eksempel, dersom en ungdom har skilte foreldre og bor hos mor, mor er ruset og kan ikke ta vare på barnet per nå. Barnet blir flyttet til beredskapshjem og ikke til far. Det vil da bli ansett som en alvorlig svikt i en beslutningsprosess, der far skulle blitt vurdert som plasseringssted. Teorien er også knyttet til midlertidighet når det er snakk om kvalitet og legitimitet. «Det betyr at selv om det ikke kan påpekes kvalifiserte og gode (rasjonelle) innsigelser mot det som er gjort i en beslutningsprosess, kan det ikke utelukkes at det på et senere tidspunkt kommer ny innsikt som gjør at det kan settes spørsmålstegn ved det som har foregått i prosessen». For eksempel: Ved at barnet står uten omsorgsperson fordi forelder er på sykehus og må plasseres en kort periode med bakgrunn av «står uten omsorgspersoner».

Videre blir det belyst i teorien «normative spørsmål vurderes gjennom rasjonell diskurs der alle berørte parter har fått delta og hvor deres argumenter har blitt fremstilt i en åpen diskusjon, for at beslutningen skal være legitim» (Læret & Skivenes, 2016, s. 39). Som en rettsak i fylkesnemnda for barnevern og sosial saker vedrørende omsorgsovertakelse, der får alle parter legge frem sin side av saken med advokat, det er ikke en åpen diskusjon, men alle får mulighet til å bli hørt. Videre blir begrunnelsen avgjort ved

Med bakgrunn i dette blir det videre skrevet om makten i å være en barnevernskonsulent og hvordan skjønn og enkelt barnevernskonsulenters vurderinger spiller inn.

4.5 Den enkelte barnevernskonsulentens makt.

«Når rollen som «maktens ansikt utad» oppleves ubehagelig og naturstridig, kan skråsikkerheten gjøre det lettere å overleve i en vanskelig jobb» (Haugland, 2008, s. 272).

I oppgaven har det blitt sett på at barnevernansatte skal fatte beslutninger som har bredde og er variert, og dermed også komplekst og utfordrende. Barnevernets oppgaver kan sammenfattes som å forvalte risiko på barnets vegne i en situasjon som gjør seg preget av handlingstvang/ handlingsvalg, usikkerhet og langsiktig beslutningskontekst. Ved omsorgsovertakelse er beslutningssituasjonen særlig utfordrende fordi de langsiktige konsekvensene blir tilegnet en tydelig plass. Det sammen gjelder også i mindre tilspissete situasjoner der handlingsvalget er til stede ved at det å henlegge en bekymringsmelding uten nærmere undersøkelse kan ha like store følger som det å undersøke den. Videre gjelder det samme ved valget om å sette inn hjelpetiltak eller fremme sak om omsorgsovertakelse og det å ikke gjøre det (Christiansen & Kojan, 2016, s. 15).

I de fleste diskusjoner om barn og barnevern kommer FNs barnekonvensjon med rettigheter og prinsipper. Barnets beste er det overordnede prinsippet som skrevet i barnevernloven (1992):

§ 4-1 Hensynet til barnets beste:

«Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.»

Slik det skrives er det få anvisninger på hvordan beslutningen skal fattes og utfordringen er at det blir opp til beslutningstakerens skjønn og dømmekraft å definere hva som er barnets beste. Lover og retningslinjer setter visse rammer for beslutningstaking, men med rom for skjønnsutøvelse, barnevernansatte sin kompetanse og normative oppfatninger av situasjonen, kan det også føre til at forholdsvis like saker får forskjellig vurderinger og utfall. Om dette

skjer så blir rettsikkerheten til barn og familier truet fordi det blir person-og kontoravhengig hvilke beslutninger som fattes (Læret & Skivenes, 2016, s. 36).

Som barnevernsarbeider må man i relativ stor grad utøve faglig skjønn, og det er viktig for å kunne tilpasse hjelp til de behovene barnet og familien har. Imidlertid er det helt klart store utfordringer i det faglige skjønnet. «Det er alltid en risiko for at vurderinger og prioriteringer som blir gjort springer ut av den enkelte barnevernsarbeiderens forståelse av situasjonen og som medfører at saker blir håndtert forskjellig- med andre ord ikke bare fordi sakene nødvendigvis er så ulike, men fordi ulike hensyn blir ulikt vektlagt av ulike barnevernsarbeidere» (Ellingsen, 2014, s. 13).

Engelstad (1999, s. 17) skriver at for å fortolke maktforhold er det spesielt viktig å ha grep om mekanismer og relasjoner, fordi i mange sosiale settinger er maktutøvelse bakt inn og ikke uttrykkes direkte. For å bevare ære og selvrespekt vil aktører ofte pakke sin omtale av maktforhold inn så de ikke er gjenkjennelig for utenforstående. Harde forhandlinger kan foregå på en ytterst formell måte. Trusler kan være uttalte eller skjult i korrekte ytringer. Den som er i en underlegen posisjon, vil ofte unngå å si det høyt, fordi det kan svekke hans eller hennes posisjon ytterligere. Dette stiller store krav til fortolkningen av sosiale relasjoner. Kan dette ses på som et dilemma ved at man som barnevernsansatt sitter i en maktposisjon, som vil legge press på det relasjonelle i en dialog og kan true sosiale relasjoner. Er det ofte en åpen dialog i møte med barnevernet og familien om deres problemer?

Haugland (2008, s. 275) skriver at ettersom barnevernets mål er å beskytte barn og unge mot deres foreldre, kan relasjonen og holdningen fort bli preget av mistenksomhet og mistillit. Noe som bidrar til at rollen som hjelper kompliseres.

Maktforholdet mellom barnevernsansatt og barn/familie er i utgangspunktet et asymmetrisk maktforhold. Barnevernet har kartlegger behov og vurdere hvilke tiltak som familien er i behov av. Videre har de innflytelse og kontroll på velferdstjenester og ytelser som skal komme familien til gode. Å inneha en slik definisjonsmakt kan føre til at barnevernsarbeideren «vet» hva som er familiens behov og at familiens sin forståelse av situasjonen blir underordnet (Rugkåsa, 2014, s. 64). Og slik står barnevernsansatte i fare for å tre sin forståelse av hva situasjonen trenger nedover hodet på familien.

Den makten en har som barnevernsansatt kan også ses på som en gode og være en forutsetning for å utføre profesjonell praksis. Makt er nødvendig i mange situasjoner, som for eksempel å kunne sette inn tiltak familien er i behov av og skap endring (Rugkåsa, 2014, s. 65). Som å ha makt til å endre et barns liv om deres behov for grensesetting ikke blir møt, kan barnevernsansatte sette inn råd og veiledning som et tiltak for å styrke foreldres kunnskap med verktøy for å kunne sette grenser.

5. Former for motmakt

Videre blir det skrevet om ulike motmakter som media, Den europeiske menneskerettsdomstolen og brukermedvirkning. Der fokuset innen media er hvordan de kan påvirke fremstillingen av barnevernet og om det kan ses på en motmakt som foreldre og barn kan bruke for å sette grense for den makten barnevernet utøver. Og på hvilken måte kan media «hjelp» dem til det? Deretter vil jeg se på hvordan praksisen i den europeiske menneskerettighetsdomstolen fungerer og hva som vektlegges i saker fra norsk barnevern som blir tatt opp der. Jeg avslutter her med å se på individuell og kollektiv brukermedvirkning, kan det ses på at brukermedvirkning tillegger individet for mye makt eller kan det være at den setter grenser for makten barnevernet har?

5.1 Massemedia og sosiale medier

Barnevernssaker er vanskelige fordi de utfordrer demokratiet. Vi har som samfunn ikke funnet gode løsninger på den kompliserte og uverdige konflikten mellom enkeltpersoners rett til offentlig å kritisere myndighetene, mediernes plikt til å bidra til offentlig debatt av samfunnsmessig betydning og barnevernets plikt til å tie (Figenschow et al., 2006, s. 17).

Ellingsen (2014, s. 12) beskriver at barnevernet sin praksis ved jevne mellomrom får et kritisk søkelys av media. «Hvordan barnevernet fremstilles i media vil ha betydning for holdninger til og kunnskap om barnevernet» (Stang, 2007, s. 14). Barnevernet blir på den ene siden kritisert for å gripe inn i familiens private sfære med de beslutninger som blir tatt og vurderingen for disse. På den andre siden ligger kritikken på manglende inngripen, at barnevernet skulle gjort mer og tidligere, at bekymringer som ble sendt til barnevernet ikke har blitt tatt på alvor og at de ikke gjorde noe når ting gikk galt i familien (Ellingsen, 2014, s. 12).

Figenschow et al., (2006) skriver at barnevernet ikke bare har makt til å definere problemer og løsninger i en familie, men har også makt til å splitte en familie. Foreldre i strid med barnevernet kan få makt dersom mediene omtaler saken. Pressen har makt ved at de kan definere problemene, bestemme hvordan de skal presenteres, i hvor stor grad og hvem som skal inviteres til å løse den. Advokater har makt fordi de kan definere hva som er relevant informasjon i henhold til lov og rettspraksis, og fordi de som rådgivere i vanskelige saker i stor grad definerer hva som er fornuftig å gjøre.

5.1.1 Taushetsplikten som gjemmested

Pressedekningen av barnevernet kan variere ut fra hvilke kilde som benyttes, hva som omtales og hvilken vinkling journalisten har valgt. Mange steder blir barnevernet nevnt og omtalt negativt i media, noe som kan være en «årsak til at barnevernet sliter med relativ lav legitimitet» (Stang, 2007, s. 10).

Videre beskrives det at barnevernet for mange fremstår som en lukket del av velferdsstaten, som sjelden uttaler seg i pressen og kommer med informasjon. Med bakgrunn i taushetsplikten som i mange tilfeller gjør at barnevernet ikke kan uttale seg til pressen, kan med dette fremstå som mistenkelig eller at det blir sett på at barnevernet gjemmer seg bak taushetsplikten når det er gjort feil eller overtramp mot individer (Stang, 2007, s. 62).

Barneverntjenestens taushetsplikt er regulert i forvaltningsloven (1967):

§ 13. (taushetsplikten).

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. noen personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drift- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Og i barnevernloven (1992):

§ 6-7. Taushetsplikt.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, en institusjon, et senter for foreldre og barn eller et omsorgssenter for mindreårige etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en klients oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til barneverntjenesten, institusjonen eller senteret for foreldre og barn å gi slik opplysning.

Som ansatt i barnevernet har man en mer omfattende taushetsplikt enn ansatte i barnehager og skoler, som er regulert i forvaltningsloven § 13. Barneverntjenestens begrensede adgang til å kunne gi opplysninger til andre instanser er begrunnet med vern om den enkelte (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 217). Noe som gjør det vanskelig å skulle uttale seg vedrørende barnevernssaker som blir dekket av media. På en annen side er barnevernet imidlertid avhengig av pressen for å nå ut til personer som ikke kjenner dem med informasjon om blant annet arbeidsmetoder som brukes og prinsippene i loven og hvordan ulike vurderinger blir gjort på et generelt grunnlag (Stang, 2007, s. 10).

De gangene journalister inviteres inn i barnevernssaker, omhandler det som oftest at konflikten mellom foreldre og barnevern er intens og blitt polarisert. Det kan være at foreldre kontakter mediene med håp om å få «hjelp» og til å skulle belyse feilene de mener barnevernet har gjort. Det kan også være at de håper at vinne gjennom hos pressen kan presse barnevernet til å holde seg unna eller endre mening (Figenschow et al., 2006, s. 24).

Tjora (2010, s. 29) skriver at å skulle legge frem kvalitativ forskning i en avis er utfordrende med tanke på at det må komprimeres til det ugjenkjennelige for å få plass til i en avisartikkel. I tillegg er det vanskelig for både avisleserne og journalister å forstå hvordan kvaliteten på det de leser skal vurderes, og hvordan artikkelen kan være relevant utover den konkrete saken.

Det at forskere er forsiktige med å generalisere gjør det også vanskelig for journalister få en sensasjonspreget vinkling på artiklene. I sitt forsøk på å gjøre kvalitativ forskning interessant i media, bruker journalister å trekke frem enkeltsaker der de eventuelt kan intervju vedkommende det gjelder. «Nyheter produseres for å overraske, for å fortelle oss noe vi ikke visste fra før, men som samtidig kan tolkes innenfor faste og kjente rammer» (Allern, 2001, s. 68).

Stang (2007, s. 85) skriver med utgangspunkt i et utdrag fra et hefte utgitt av Barne-, ungdom og familieetaten (2005/06) som heter *Når journalisten ringer- tips til deg som jobber med barnevern*. Der det blir skrevet at barnevernet har mulighet til å korrigere feil, vise til at alle opplysninger ikke fremkommer og at det kan kommenteres på generelt grunnlag, lovanvendelse, saksbehandling og skjønnsmessige vurdering. Videre blir det skrevet at barnevernet

...må være barnets røst. I en del medieomtale barnevernssaker har tilsynelatende foreldre og barn felles interesse, men den reelle situasjonen kan være annerledes. Barnevernet må få frem barnets perspektiv. Hvis barnevernet tier, blir barnets interesse ikke ivaretatt (Stang, 2007, s. 85).

Det kan her bli oppfattet som at det ønskes at barnevernet skal kommentere flere saker i media. Kan det ligge noe i de antagelsene om at barnevernet gjemmer seg bak taushetsplikten? Og er dette for å skåne seg selv eller barnet det gjelder?

I Stang (2007) sin rapport om Fremstilling av barnevern i løssalgspresen beskriver pressens sin informasjonsoppgave i forhold til barnevernets. En av pressens sentrale oppgave i samfunnet er å «beskytte enkeltmennesker mot maktovergrep». En journalistisk oppgave er å formidle mellom ulike samfunnsmessige felter og belyse saker i offentligheten. Barnevernets maktmyndighet ovenfor enkeltmennesker bør fra et samfunnsmessig synspunkt være gjenstand for kritisk blikk fra pressen. Imidlertid blir det også trukket frem at barnevernet bør komme til ordet og bidra i debatt innenfor eget arbeidsfelt i media (Stang, 2007, s. 13).

Ifølge Habermas preges det moderne samfunn av konflikter og meningspluralisme. Med dette mener han at hvert enkelt individ har rett til å være uenig og at vi har prinsipper staten må følge for å beskytte hver enkelt. Videre at individets frihet står sentralt, og ifølge Habermas må vi ha et åpent rom for felles meningsdannelse. Med utgangspunkt i dette tenker Habermas at det må være et offentlig rom som er «statsfritt» og der befolkningen kan stille makthavere til ansvar. Følgelig at de som innehar makt må ut på en offentlig arena og begrunne beslutninger for å skape legitimitet, som betyr at det kan oppleves som lovlig og gyldig for befolkningen (Figenschow et al., 2006, s. 52).

I Stang (2007, s. 84) sin rapport kommer det frem at hovedtalsmannen i barnevernssaker i pressen er barn, foreldre og pårørende. Som hun beskriver er de «konsekvenseskertene» og kan fortelle hvordan det oppleves å ha kontakt med barnevernet. På en side er pressen en viktig del av overvåkingen av offentlige tjenester, og det kan være allmenn interesse å få høre historien til de som har vært der. På en annen side kan dette også påvirke barneverntjenesten til å se kritisk på sin handlingsmåte med bakgrunn i at klient alltid vil ha mulighet til å gå videre med sin sak, enten via pressen eller til offentlig klageinstans. Problemet med dette er at barnevernet sjelden kommentere en sak med kritikk i media. Derfor fremkommer ofte bare en side av saken.

5.1.2 Medias rolle i konflikter mellom foreldre og barnevernet

En kritikk mot pressen har vært at de forstår og fremviser enkelte barnevernssaker som en konflikt mellom to parter: På den ene siden står foreldre og barn, på den andre side står barnevernet. «Barnets eget perspektiv blir borte hvis det blir satt likhetstegn mellom barnets og foreldrenes behov» (Stang, 2007, s. 99). At pressen fremstiller enkeltsaker ut fra foreldrenes perspektiv er ikke unaturlig om barnet og foreldre har samme behov og opplevelse av situasjonen. Med tanke på at barnevernet skal være barnets talerør i saker der det motsatte gjelder og barnevernet sjeldent kommentere en sak, hvor blir da barna hørt? Noe av det mest interessante i rapporten til Stang (2007, s. 99), som blant annet har sett på artikler i VG og Dagbladet om barnevernssaker over en 10-års periode, er at det var flere saker som belyste

barnets stemme enn foreldrenes. Kan det hende at det likevel ikke er slik at barnevernet først og fremst blir presentert fra foreldrenes ståsted i media?

I konflikter der barnevernet og foreldrene er uenig om hva som er det beste for barnet, kan foreldrene oppleve sinne og avmakt ovenfor barnevernet. Derfor velger de å gå til angrep på barnevernet ved å eksponere saken i media, der media blir møtt med «ingen kommentar» fra barnevernet (Figenschow et al., 2006, s. 47). Videre blir media oppslag begrunnet i foreldrenes perspektiv med spørsmål om barnevernet misbruker sin makt ovenfor enkeltmennesker. Dette er et spørsmål som preger alle i samfunnet med bakgrunn i familielivet som den trygge rammen for oppvekst, og fordi barnevernet henter sin legitimitet og myndighet i demokratiet. Som ved folk flest er det lite som opprører dem mer en tanke på at noen skulle «hentet» deres barn og uten å skulle mobilisere for å få innsyn i makten som er utøvd.

I barnevernet er det et systemkrav at hvert enkelt barn skal få individuelt tilpasset hjelp ut fra prinsippet om barnets beste, og med dette som utgangspunkt skal barnets beste prioriteres fremfor andre interesser. Med støtte i Habermas sin teori kan det være at barnevernet har ett bein i livsverden og et i systemverden. Noe som skaper en utfordring barnevernet knyttet til at de på ene siden skal håndtere de nære og private problemene til barnet i livsverden som kan omhandle omsorgssvikt og på den andre siden gjennomføre arbeidet innenfor de juridiske rammene som er gitt og takle media. Ut ifra dette må barnevernet takle både livsverden og systemverden (Figenschow et al., 2016, s. 49).

Avslutningsvis skriver Stang (2007, s. 111) i sin rapport at det finnes nøytrale beskrivelser av barnevernet, men helhetsinntrykket av artiklene er at de i stor grad inneholder omtaler av enkeltsaker som er dramatisk fremstilt. Figenschow et al., (2006, s. 25) forklarer dette med at «medienes makt ligger i stor grad i journalistenes evne til å lytte, forstå, vurdere, dramatisere og gjens fortelle andres historie». Videre at media er forpliktet til å høre på enkeltpersoner som bruker sin demokratiske rett til ytring av kritikk vedrørende offentlige myndigheter og lignende. De er pliktig til å bidra til at kritikk blir offentlig gjort og debattert på en saklig måte der alle parter får mulighet til å bli hørt.

5.2 Den europeiske menneskerettsdomstolen

Det er flere barneverns saker som har blitt etterprøvd i menneskerettsdomstolen. Er det foreldrene som prøver saken på nytt eller er det barna når de har blitt eldre? Kan man se på den Europeiske menneskerettsdomstolen som et sted omsorgspersoner får mer anerkjennelse enn ved en sak for den norske domstolen og på hvilke begrunnelser/premisser?

Haugland (2008, s. 269) argumentere for at fagkritikk av barnevernet er nødvendig «ettersom profesjonsmakt og tvangsbruk mot enkeltmennesker og familier er og skal være kontroversielt i demokratisk samfunn».

I fortalen til FNs verdenserklæring om menneskerettigheter fra 1948 defineres menneskerettigheter som uavhengelige rettigheter og friheter som tar sikte på å ivareta alle menneskers iboende verdighet, og som gir grunnlag for frihet, rettferdighet og fred i verden (Aall, 2012). Menneskerettskonvensjonen har overvåkningsorganer på internasjonalt nivå som skal bidra til best mulig implementering og etterlevelse av konvensjonen i medlemslandene (Stang & Sveaass, 2016, s. 50). Videre i oppgaven vil det kun bli sett på hvordan den europeiske menneskerettsdomstolen fungerer i sammenheng med saker i det norske barnevernet. Dommer og praksis fra den europeiske menneskerettsdomstolen er rettslig bindende for Norge. Tolkningene av konvensjonsbestemmelsene den europeiske menneskerettsdomstolen innehar må norsk lovgivning og praksis rette seg etter. Videre, for at en sak skal tas opp til vurdering i den europeiske menneskerettsdomstolen må alle ledd i de nasjonale rettssystemet være prøvd som i Norge (med henblikk på barnevernloven) er: fylkesnemnda, tingrett, lagmannsrett, Høyesterett.

Som menneske har vi alle noen tanker om hva en familie er og hvilke personer familien kan omfatte. Alle har også en opplevelse av hvilke faktorer og elementer i livet som tilhører privatlivet og hva som kan krenke den psykiske og fysiske integriteten. Med bakgrunn i dette kan alle relatere seg til egne erfaringer når det er snakk om artikkel 8 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen.

Stang & Sveaass (2016, s. 119) beskriver at «Rett til familie liv» er en grunnleggende rettighet som gjenfinnes i flere menneskerettighetskonvensjoner videre vil det bli brukt den europeiske menneskerettighetsdomstol sin definisjon om kjernen i retten til familieliv mellom barn og foreldre slik:

The mutual enjoyment by parent and child of each others company constitutes a fundamental element of family life, and domestic measures hindering such enjoyment amount to an interference with the right protected by Article 8.

Både den europeiske menneskerettighets konvensjonen artikkel 8 nr. 1 og i barnekonvensjonen «forbyr ulovlig eller vilkårlig inngrep i familielivet fra myndighetenes side, og begge bestemmelsene verner også barnets rett til privatliv, herunder dets fysiske og psykiske integritet og personvern» (Stang & Sveaass, 2016, s. 120). Videre forklares det at slike inngrep kun kan skje med hjemmel i lov og er nødvendig i det demokratiske samfunn. Slik et akuttvedtak i barnevernet er fattet etter barnevernloven. Hvorvidt inngrepet er nødvendig, er avhengig av de konkrete omstendighetene i den enkelte saken. Et viktig hensyn som legges til grunn er om det er mulig å oppnå en tilfredsstillende løsning gjennom andre virkemidler eller mindre inngripende tiltak. Et inngrep vil ikke bli sett som nødvendig om det ikke står i et rimelig forhold til situasjonen (Stang & Sveaass, 2016, s. 120).

Stang (2016, s. 184) skriver at den europeiske menneskerettighetsdomstolen sin tolkning av artikkel 8 også handler om «barnets rett til respekt for sitt familieliv». Videre at i de fleste saker innenfor artikkel 8 som domstolen har tolket, så er det riktig nok foreldrenes rett til privat- og familieliv som har fått størst fokus. Imidlertid har det blitt sett at det øker i bestemmelser der den europeiske menneskerettighetsdomstolen legger barnekonvensjonen til grunn i saker som omhandler barn, dette vil i så fall være med på å styrke barnas rettssikkerhet (Stang, 2016, s. 185).

Stang (2016, s. 188) påpeker at den norske barnevernloven har som prioritering barnets beste som hensyn fremfor hensyn for foreldrene. Med bakgrunn i dette har saker i Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen etter artikkel 8 fokusert på at alle omsorgsovertakelser skal være midlertidige og tilbakeføring til foreldre skal være et mål å etterstrebe. «Selv i saker der

det er nokså klart at en omsorgsplassering tar sikte på å bli varig, har domstolen uttrykkelig uttalt at ethvert tiltak som kan bidra til å hindre en gjenforening vil kunne stride mot den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8 (Stang, 2016, s. 188). Hittil har ikke den europeiske menneskerettsdomstolen kritisert Norge for å sette hensynet til barnet høyere enn hensynet for foreldrene. Domstolen hevder at det ikke kan kreves rett etter den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8 av foreldre eller andre omsorgspersoner om det kan skade barnets helse og utvikling. Videre at om barnet har vært under annen omsorg over en lengre tid kan barnets interesse i at det ikke blir en ny forandring i deres familiesituasjon, gå foran foreldrenes interesse om å gjenforenes.

Den europeiske menneskerettsdomstol har for eksempel uttalt at foreldre ikke kan kreve beskyttelse av et familieliv som kan skade barnets helse og utvikling (Stang & Sveaass, 2016, s. 24).

5.2.1 Yrkesetiske grunnprinsipper- menneskerettigheter

Stang og Sveaass (2016, s. 23) skriver om yrkesetiske grunnprinsipper som alle helsefaglige profesjoner forholder seg til i praksis. Mange profesjonsutøvere kan oppleve yrkesetikken som den viktigste veivisere i arbeidet når det oppstår vanskelige dilemmaer som skal løses og beslutninger som omhandler motsetningsfylte hensyn, må tas. Videre at det kanskje kan være at mange ikke tenker over at yrkesetiske grunnprinsippene ofte bygges på eller samsværer med grunnleggende menneskerettigheter. For enkelte grupper er det eksplisitt uttrykt, som for barnevernspedagoger som har direkte henvisninger til sentrale menneskerettskonvensjoner som en del av sine yrkesetiske retningslinjer. Dette forholdet mellom yrkesetikk og menneskerettigheter kan på den ene siden bidra til å implementere menneskerettigheter i praksis, som ved at barnets verdier som autonomi, kultur og integritet skal tas hensyn til ved en hasteflytting. Videre at barnekonvensjonen pålegger statene å beskytte barn mot vold, overgrep, vanskjøtsel og andre former for omsorgssvikt (Stang & Sveaass, 2016, s. 23).

På den andre siden er det viktig å være klar over at bindene rettsregler nedfelt i lov, grunnlov og menneskerettskonvensjoner står over yrkesetiske prinsipper, og at dette i ulike

situasjoner kan komme i konflikt med menneskerettighetene. Dette betyr at dersom du som barnevernskonsulent for eksempel er pålagt opplysningsplikt etter loven, men yrkesetiske vurderinger tilsier tilbakehold av informasjon av hensyn til barnets integritet og autonomi, må yrkesetikken, og kanskje også tillitsforholdet til vedkommende/foreldre/ungdom, vike i den konkrete situasjonen (Stang & Sveaass, 2016, s. 23). Eksempel om et barn forteller til sin saksbehandler i barnevernet at han blir misbrukt seksuelt i hjemmet av mor, men ikke ønsker at saksbehandler skal si det til noen. Barnevernet har da plikt til å handle selv om det kan ødelegge tillitsforholdet mellom barnet og saksbehandler.

Det er staten som blir ansvarliggjort for menneskebrudd, staten har ansvar for å sikre at menneskerettighetene respekteres innenfor deres territorium (Stange & Sveaass, 2016, s. 24). «Dette innebærer at staten ikke bare skal beskytte enkeltpersoner mot overgrep fra offentlige myndigheter eller myndighetspersoner, men at staten også skal beskytte enkeltpersoner mot overgrep og krenkelser fra private, gjennom blant annet å sikre rettslig beskyttelse i lovgivningen, sørge for forebyggende tiltak og tilby tiltak for kompensasjon og bistand etter krenkelse.

5.3 Individuell og kollektiv brukermedvirkning

Hva skal barn medvirke med i barnevernet? I kontakt med barnevernet har barn rett til å medvirke i beslutninger som gjelder dem. Dette kan være beslutninger som omhandler barnets hverdagsliv, men også inngripende beslutninger, som for eksempel hvor barnet skal bo om det blir vurdert av barnevernet at det ikke kan fortsette å bo hjemme. De beslutningene barnevernet tar kan ha stor betydning for de barna og familiene det gjelder (Schrøder, 2018, s. 90).

Bunkholdt & Kvaran (2015, s. 19) beskriver at alle barn som har fylt sju år, og yngre barn som er kan danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det blir tatt avgjørelser som bærer dem i en sak. «Det er barnevernets oppgave å sørge for at barnets mening tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

I forskriften om tillitsperson og medvirkning barnevernloven § 4-1 annet ledd (fastsatt 1. juni 2014), defineres medvirkning slik:

«Med medvirkning forstås at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til og barnets synspunkt skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barnet kan medvirke i egen sak ved å uttrykke sin forståelse, valg og preferanse gjennom verbal og ikke- verbal kommunikasjon. Medvirkningen skal ivareta barnets etniske, religiøse og språklige bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur». (referanse, og innrykk).

Slik løftes det frem argumenter som i boken til Bunkholdt og Kvaran (2015, s. 51) der de skriver at det kan være at barn sine synspunkt blir mindre vektlagt dersom det er et språk mellom barnevernets synspunkt og barnets mening. Videre at utgangspunktet er at det viktigste for barnet er at det blir lyttet til og får nødvendig informasjon, men ikke får bestemme utfallet selv, for den vurderingen bærer i hva barnevernet bestemmer. Imidlertid blir det også hevdet at med bakgrunn i stor oppmerksomhet rundt barns medvirkning og perspektiv de siste årene har det endre praksis i barnevernet og skapt et større fokus på å snakke oftere med barn og at barn blir hørt i barnevernssaker som angår dem (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 51).

Bunkholdt og Kvaran (2015, s. 144) beskriver rettighetsbegrepet inneholder en antakelse om den enkelte som «herre i eget hus», som i utgangspunktet vil si at en er selvstendig aktør i eget liv. Med bakgrunn i dette skal det også sies at alle rettigheter utøves i kontekst. Det finnes normer som styrer samtaler, som avgjør hvem som kan snakke om hva til hvem, hvor og hvordan. Normene med forventninger setter grenser i konteksten for atferd og for ytringer. Derfor kan det diskuteres om noen voksne eller barn er så uavhengige av konteksten de lever i at meninger og synspunkter kan komme til uttrykk uten forbehold. Alle mennesker er en del av kontekster som mest sannsynlig vil være med å påvirke hvordan egne meninger blir tatt imot og godtatt. Barn har for eksempel en lojalitet til foreldre som er større enn det meste.

Den delen av konteksten som her er relevant er hvordan familiens/foreldrenes holdninger og reaksjoner er på at barn i familien har kontakt med barneverntjenesten (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 144). Det er forskjell på hvordan foreldre reagere når barnevernet kontakter dem. Noen har forståelse for kontakten og andre vegrer seg. For å forstå dette, må vi se på de ulike psykologiske situasjonene foreldre er eller kommer i når barnevernet kommer inn. Opplevs det som tap eller trussel om tap av prestisjefylt rolle? Skaper det frykt for stempling på grunn av avvik fra normer og verdier? Skaper det opplevelse av manglende kontroll og mestring, med påfølgende frykt for tap.

Schrøder (2018, s. 84) skriver at i både barnekonvensjonen og barnevernloven er det et felles syn på at barn har egne rettigheter og er selvstendige aktører, men også er avhengig av trygge voksne som gir omsorg og trygghet. Med tanke på dette kan disse to perspektivene på barn oppfattes som motsetningsfylte. «Barnets rett til medvirkning på den ene siden og barnets rett til beskyttelse på den andre skaper en spenning, en spenning mellom det aktive barnet som skal medvirke, og det passive barnet som trenger beskyttelse» (Schrøder, 2018, s. 84). Det å se på barn som selvstendige og kompetente kan på den ene siden medføre at de blir ilagt for mye ansvar og blir eksponert for situasjoner og beslutninger de ikke er modne for. På den andre siden kan det å vektlegge et barns sårbarhet og behov for beskyttelse føre til en undervurdering av deres mulighet til medvirkning.

5.3.1 Kollektiv brukermedvirkning i kraft av tilhørighet til grupper

Stang (2018) har skrevet en artikkel om motstandsgruppene mot barnevernet som finnes på Facebook internasjonalt. Hun har sett på facebook gruppene som aktivt skriver om og protesterer mot det norske barnevernets maktutøvelse. Medlemmene av gruppene reagere på maktutøvelsen til barnevernet og hvordan det er strukturert.

Stang (2018, s. 275) beskriver at ulike land har varierende offentlig ansvar for barns oppdragelse. Dette henger sammen hvordan systemet definerer ansvaret mellom offentlig og privat sfære, og det kulturelle synet på familie og barn. Videre med utgangspunkt i norsk kultur og lovverk er barnet gitt status som selvstendig borger. Dette innebærer egne

rettigheter som kan stå i konflikt med foreldrenes og barnets rett til å vokse opp med sine omsorgspersoner. Kan det oppleves som at foreldre har mistet makten? Når det kommer til barnevernssaker omhandler det familier med ulike etnisitet, knyttet til dette har det blitt gjennomført demonstrasjoner i flere land mot det norske barnevernet. Der det sies at det norske barnevernet stjeler barn.

I kontakt med barnevernet der det gjelder bekymring for eller omsorgsovertakelse av barn, kan foreldre føle på redsel og maktesløshet. Det å kunne delta i en gruppe som har kjent på de samme følelsene og kan skape en tilhørighet til å kjempe sammen med å bytte ut maktesløs følelsen med sinne (Stang, 2018, s. 276). Enkelt personer kan sette i gang kollektive handlinger gjennom sosiale medier. Facebook kan bidra til å forandre og legitimere en sosial bevegelses (gruppe) måter å produsere og dele informasjon på. Videre kan det også få frem enkelt personers historier og kollektiv identitet for deltakeren. Kan dette ses på som et sted foreldre og andre motstandere av barnevernet kan ukritisk dele historier og informasjon om sin sak? Som eksempel har jeg observert at det ved flere anledninger har blitt delt bilder av barn på slike grupper der det står fullt navn og noen ganger fødselsdato. Der innlegget ofte har tittel som: Barnet kidnappet av det norske barnevernet med kontaktinformasjon til deler, om å kontakte om personer skulle se barnet på bildet. Kan det tenkes at barnet er hasteflyttet av barnevernet fordi det for eksempel har blitt utsatt for grov vold i hjemmet og blitt flyttet til sperret adresse? Hva vil da konsekvensen bli om det blir kartlagt hvor barnet oppholder seg?

Motstand mot barneverntjenestens maktform har de siste årene gitt utslag i et voksende antall interesseorganisasjoner. Flere av disse har også blitt godt kjent i den norske sosial- og helsepolitikken. Eksempel på disse er Voksene for barn, Landsforeningen for Barnevernsbarn, Norsk Fosterhjemsforening og Norsk Bistand for Barnevernsopfre (NBB). Organisasjonene gir informasjon om barneverntjenesten til foreldre og barn og gjennom sosiale politiske debatter gir de bidrag nyteknung innenfor barnevernfeltet (Haugland, 2008, s. 291). Videre kan organisasjonene gjenfortelle barna og foreldrenes fortellinger «fra den andre siden» av maktrelasjonen. Følgelig er det i tillegg til interesseorganisasjoner som følger lovlige

spilleregler og «kjemper» med argumenter i det offentlige spillerommet, har det utviklet seg organisasjoner og grupper som bistår i aktiv motstand mot barnevernets arbeid.

Slik Haugland (2008, s. 290) videre skriver vurderer hun at dette er uttrykk for den avmakten som omsorgspersoner kan oppleve i møte med barnevernet. I noen grupper er det laget lister over kommuner som de har en «dårlig» erfaring med og advokater som ikke fører en god sak for foreldrene. Jeg husker tilbake til når jeg jobbet i barneverntjenesten da var det også lister på internett over enkeltpersoner som var ansatt i barnevernet med fult navn som de meddelte at de hadde dårlig erfaring med og oppfordret andre til å kreve ny saksbehandler om de fikk noen av disse. Hva gjør det med en ansatt og få navnet sitt på en slik liste? Hvilke grunnlag kan det begrunnes i, er det en sak det gjelder?

6. Avslutning

Jeg tok utgangspunkt i følgende problemstilling «Hva kjennetegner den makten barnevernet i Norge har i saker som omhandler akutt omsorgsovertakelse, og hva setter grenser for denne makten?». For å bevare denne har jeg fordypet meg i teoriene til Max Weber og Jürgen Habermas. Som har gitt meg en god forståelse av hvordan makt kan komme til syne ved flere utgangspunkt og det har belyst makten barnevernet innehar på ulike måter. Som for eksempel at makten allerede kan oppleves ved innkalling til møte hos barnevernet til at barnet blir flyttet fra familien til et annet egnet sted.

Med bakgrunn i min oppgave har jeg sett at kjennetegnet ved den makten barnevernet har oppi mot problemstillingen omhandler et stort ansvar med mulighet til å definere alvorlighetsgrad for om barnet blir vesentlig skadelidende av å forbli i hjemmet. Det kan være flere faktorer som spiller inn på om situasjonen oppleves som akutt for barnet og om det er nødvendig at det skjer brått. Barnevernet har makt i at de kan ta beslutningen om flytting av barn uansett om foreldre samtykker eller ikke. Imidlertid må alle begrunnelser og vurderinger lovfestet i et vedtak der foreldre har klagemulighet. I lys av denne oppgaven kan det spørres om barnevernet har for mye makt? Min opplevelse er at barnevernet har en nødvendig makt, så lenge den gjennomføres innenfor de juridiske rammene. Men jeg opplever at hver enkelt barnevernkonulent har for stor definisjonsmakt i møte med barn og familier.

Jeg har vært inne på ulike motmakter og sett på om de kan sette grenser for den makten barnevernet innehar som media. Medias rolle for barnevernet kan bli sett på som tvetydig med tanke på at det på den ene siden er med på å skape kritikk mot barnevernet ved å fokusere på enkelt saker som oftest kun blir belyst fra den ene parten. På den andre siden er barnevernet på en måte avhengig av media for å få frem hvem de er og hva jobben innebærer for mennesker som ikke har kjennskap til barnevernfeltet. Med tanke på den europeiske menneskerettighetsdomstolen som en motmakt viser det at ulike menneskerettigheter kan kolliderer med hverandre som at foreldres rett til familieliv kolliderer med barns rett til beskyttelse mot omsorgssvikt og overgrep. Som det kommer frem i oppgaven med bakgrunn i motmaktene nevnt over og med individuell og kollektiv brukermedvirkning, er det effektive

motmakter? Det kan ses på som de ulike motmakten er med på å skape et fellesskap for de som opplever seg svekket av barnevernet, men er usikker på hvor mye de kan være med på å påvirke de beslutningene som har blitt tatt og blir tatt for et barn. Dette med grunnlag i at det skal vurderes barnets beste.

På bakgrunn av funnene i denne masteroppgaven har jeg blitt oppmerksom forskning og faglig refleksjon som omhandler mitt tema. Det jeg sitter igjen med er en større bevissthet på betydningen av å være ydmyk og lyttende når man gjør vurderinger som kan forandre andre menneskers liv. Skulle jeg ha jobbet videre med denne tematikken, tenker jeg det først og fremst kunne vært spennende å gjennomføre dybde intervju med barnevernsansatte med spørsmål vedrørende deres forståelse av den makten de innehar i sin profesjon. Videre sett på hvordan barn i ulike aldre har opplevd makt i kontakt med barnevernet.

7. Litteraturliste

Aakvaag, G. C. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Abstrakt forlag AS.

Aall, J. (2012). *Rettsstat og menneskerettigheter*. Fagbokforlaget.

Allern, S. (2001). *Nyhetsverdier: Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. IJ- forlaget, Høyskoleforlaget.

Andersen, G. K. (2020, 6. februar). Hva er sannheten om det norske barnevernet?. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/ngEnwm/hva-er-sannheten-om-det-norske-barnevernet-geir-kjell-andersland>

Barn-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2012). *Retningslinjer til forskrift 15. november 2011 bruk av tvang under opphold på barneverninstitusjoner (Q-19/2012)* [Rundskriv]. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/contentassets/e0c9476c97144f6ab2bf8aa04e0fecb6/rundskriv_om_retningslinjer_til_rettighetsforskriften_20_06_2012.pdf

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>

Boréus, K. & Kohl, S. (2018). Innehållsanalyse. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt* (s. 49-89). Studentlitteratur.

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademiske.

Christiansen, Ø. & Havnen, K. J. S. (2003). Plassering utenfor hjemmet- sammenbrudd eller gjennombrudd?. I E. Backe- Hansen (Red.), *Barn utenfor hjemmet: Flytting i barnevernets regi* (s. 44- 69). Gyldendal Akademiske.

Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (Red.). (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Universitetsforlaget.

Christiansen, Ø., Iversen, O. & Kojan, B. H. (2016). Beslutninger om plassering utenfor hjemmet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 34- 47). Universitetsforlaget.

Dahl, R. (1957). *The Concept of Power*. Behavioral Science (2.utg.). s.201-205. (artikkel gjøre om).

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Gyldendal Akademiske

Elden, J. C. (2021, 26. mars). Store norske leksikon. Tvang. <https://snl.no/tvang>

Ellingsen, I. T. & Østerhaug, R. S. (Red.). (2014). *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger*. Universitetsforlaget.

Engebretsen, E. & Heggen, K. (Red.). (2012). *Makt på nye måter*. Universitetsforlaget.

Engelstad, F. (Red.). (1999). *Om makt: Teori og kritikk*. Ad Notam Gyldendal.

Figenschow, W., Ringberg, E. & Ekanger, M. (2006) *Barnevern- medier og juss*. Gyldendal Akademisk.

Forandringsfabrikken. (2019). Høringsinnspill: Barnevernproffene i Forandringsfabrikken. https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2021/03/Horingsinnspill_til_barnevernloven.pdf

Forvaltningsloven. (1967). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1967-02-10/§13>

Garsjø, O. (2001). *Sosiologisk tenkemåte: En introduksjon for helse- og sosialarbeidere*. Gyldendal Akademiske.

Hansen, S., Karlsson, B. G., Lien, T., Holm, J., Haug, K. R. & Jensen, P. (2002). *Publisering og arkivering: En håndbok i akademisk, faglig og generell publisering*. Axa forlag.

Hanssen, G. S., Helgesen, M. K. & Vabo, S. I. (2018). *Politikk og demokrati: En innføring i stats- og kommunalkunnskap* (4 utg.). Gyldendal.

Haugland, R. (2008). *Med makt til å krenke: Om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak*. Gyldendal Akademiske.

Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (Red.). (2016). *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (4. utg.). Universitetsforlaget.

Jacobsen, Dag Ingvar (2003). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i samfunnsvitenskapelig metode for helse- og sosialfagene*. Høgskoleforlaget

Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse: Syv traditioner*. Hans Reitzels forlag.

Kjørholt, E. S. (2016). Prinsippet om barnets rett til liv, overlevelse og optimal utvikling. I Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (Red.). (2016), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (s. 79-97). Universitetsforlaget.

Lindboe, K. (2009). *Barnevernloven* (6.utg.). Gyldendal Akademisk.

Læret, O. K. & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 34- 47). Universitetsforlaget.

Misund, B. I. (2014). Beslutningsteoretiske perspektiver på beslutningsprosesser i barneverntjenesten. I I. T. Ellingsen & R. S. Østerhaug (Red.), *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (s. 57- 80). Universitetsforlaget.

Moe, S. (2014). Barnevern, beslutning og risiko. I I. T. Ellingsen & R. S. Østerhaug (Red.), *Barnevernets brennpunkt: Beslutningsgrunnlag og beslutninger* (s. 81- 97). Universitetsforlaget.

Oppedal, M. (2008). *Akutthjemlene i barnevernloven*. Gyldendal Norsk Forlag

Rugkåsa, M. (2014). Ubehaget i det godes tjeneste. I A. Ohnstad, M. Rugkåsa & S. Ylvisaker (Red.), *Ubehaget i sosialt arbeid*. Gyldendal Akademisk.

Schrøder, S. K. (2018). Medvirkning. I T. A. Ask & S. B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper-i bevegelse* (s. 81-98). Gyldendal.

Stang, E. (2007). *Fremstilling av barnevern i løssalgspresen: En innholdsanalyse av artikler om barnevern i VG og Dagbladet* (NOVA Rapport 7/07). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Stang, E. (2018). Resistance and protest against Norwegian Child Welfare Service on Facebook- different perceptions of child- centring. *Nordic social work research*, 8(3), 273-286. <https://doi-org.ezproxy.oslomet.no/10.1080/2156857X.2018.1427139>

Stang, E. G. (2016) Barns rett til familie og omsorg, særlig om barnevernet. I Høstmælingen, N., Kjørholt, E. S. & Sandberg, K. (Red.), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (s. 178-207). Universitetsforlaget.

Stang, E.G. & Sveaass, N. (2016). *Hva skal vi med menneskerettigheter?: Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid*. Gylden Akademiske.

Stang, E. G. (2016). Barns rett til familie og omsorg, særlig om barnevernet. I K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (3. utg., s. 178- 207).

Universitetsforlaget.

Tjora, A. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder: i praksis*. Gyldendal Akademiske.

Ursin, L. (2020, 30. april). *Store norske leksikon*. Tvang. <https://sml.snl.no/tvang>

Weber, M. (1971). *Makt og byråkrati: Utvalg og innledning ved Egil Fivelstad* (3. utg.). Gyldendal Akademiske.